

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Sladič

**Vpliv uvedbe spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih
občin**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Sladič

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Krašovec

**Vpliv uvedbe spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih
občin**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Vpliv uvedbe spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin

Na zastopanost in izvoljivost žensk v predstavniška telesa vpliva več dejavnikov in akterjev. Na zadnjih lokalnih volitvah v Sloveniji leta 2014, je bil v povprečju delež izvoljenih svetnic 31,8 %, kar je sicer najboljši rezultat do sedaj, vendar podatek še vedno priča o podzastopanosti ženskega spola v predstavniških telesih na lokalni ravni. V Sloveniji je bila zakonodaja na področju enakih možnosti, ki vključuje tudi zakonsko določeno spolno kvoto, sprejeta leta 2005. Poleg mehanizma spolne kvote pa tuji strokovnjaki s področja politike enakih možnosti poudarjajo tudi pomen civilnodružbenih strategij, ki vplivajo na večje vključevanje žensk v politiko. V diplomskem delu preučujem vpliv spolne kvote na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin. Na podlagi analize lokalnih volitev v obdobju od leta 1994 do 2014 ter intervjuja z gospo Metko Roksandić iz Ženskega lobija Slovenije, ugotovimo, da se je zastopanost žensk v slovenskih občinskih svetih, po uvedbi spolnih kvot, povečala; izvoljivost žensk pa se, zaradi pomanjkanja civilnodružbenih strategij, kljub uvedbi spolnih kvot, ni povečala.

Ključne besede: politično predstavništvo, spolne kvote, civilnodružbene strategije.

The impact of gender quotas on women's representation and electability to local councils of Slovenians municipalities

Several factors and actors have influence on women's representation in, and electability to representative bodies. At the last local elections in Slovenia in 2014, 31,8% women were elected to local councils, the highest percentage so far, but still women are under-represented in representative bodies at the local level. In 2005 Slovenia had adopted gender equality legislation which included gender quotas. In addition to positive measures in the field of gender equality such as the gender quotas, international scholars stress the role civil-society strategies can play on increasing women's participation in political decision making. In my thesis I analyse the influence of gender quotas on women's representation and electability to local councils of Slovenians municipalities. Based on the results of the analysis of (Slovenia's) local elections from 1994 to 2014 and on the interview with Mrs. Metka Roksandić from Slovenia's Women's Lobby, I conclude, that women's representation in local councils of Slovenians municipalities has increased as a result of the introduction of gender quotas; but women's electability did not follow suit due to the lack of the civil-society strategies.

Key words: political representation, gender quotas, civil-society strategies.

KAZALO

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKI NAČRT IN HIPOTEZI	7
3 PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA IN POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO	8
4 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE ZNAČILNOSTI PREDSTAVNIŠTVA IN PRISOTNOST ŽENSK V NJIH.....	10
4.1 INSTITUCIONALNI DEJAVNIKI	11
4.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA	11
4.1.2 VOLILNI SISTEM	12
4.1.3 POLITIČNE STRANKE	13
4.2 INDIVIDUALNI DEJAVNIKI	15
5 IGRALCI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE PREDSTAVNIŠKIH TELES IN NA PRISOTNOST ŽENSK V NJIH 17	
5.1 PROGRAMI USPOSABLJANJA	19
5.2 ŽENSKÉ ORGANIZACIJE	19
5.3 MEDIJI	20
5.4 VOLIVCI	21
5 PREDSTAVNIŠKO TELO	22
6 MEHANIZEM SPOLNIH KVOT	24
7 POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO IN ŽENSKÉ V SLOVENIJI: LOKALNA RAVEN	28
8 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OBČINSKIH SVETOV IN NA PRISOTNOST ŽENSK V NJIH..	28
8.1 INSTITUCIONALNI DEJAVNIKI	29
8.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA	29
8.1.2 VOLILNI SISTEM	29
8.1.3 POLITIČNE STRANKE	32
8.2 INDIVIDUALNI DEJAVNIKI	34
9 CIVILNODRUŽBENI IGRALCI IN PRISOTNOST ŽENSK V POLITIKI.....	37
9.1 ŽENSKÉ ORGANIZACIJE	37
9.2 MEDIJI	40
9.3 VOLIVCI	41
10 ANALIZA LOKALNIH VOLITEV V SLOVENIJI.....	43
11 UGOTOVITVE	47
12 LITERATURA	52

PRILOGE.....	58
PRILOGA A: INTERVJU Z METKO ROKSANDIĆ.....	58

KAZALO TABEL

TABELA 6.1: TIPI SPOLNIH KVOT.....	25
TABELA 8.1: ŠTEVILO OBČIN GLEDE NA VRSTO VOLILNEGA SISTEMA NA LOKALNIH VOLITVAH V SLOVENIJI OD LETA 1994 DO 2014	30
TABELA 10.1: DELEŽI ŽENSK MED KANDIDATI IN IZVOLJENIMI TER IZVOLJIVOST ŽENSK NA LOKALNIH VOLITVAH LETA 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014.....	45

KAZALO SLIK

SLIKA 5.1: FAZE POLITIČNE REKRUTACIJE IN IGRALCI, KI VPLIVAJO NA VEČJO VKLJUČENOST ŽENSK V POLITIKO.....	17
SLIKA 10.1: PRIMERJAVA DELEŽA IZVOLJENIH SVETNIC (V %) IN IZVOLJIVOSTI ŽENSK NA LOKALNIH VOLITVAH OD LETA 1994 DO 2014.....	46

1 UVOD

Zaveze četrte Svetovne konference o ženskah v Pekingu leta 1995, ki so se je Slovenije udeležili vladna delegacija in delegacija žensk iz nevladnih organizacij, so sicer okrepile zavedanje o nujnosti enakosti žensk in moških, spodbudile pa so tudi vzpostavitev institucionalnih okvirjev, ki naj bi zmanjšali razlike med spoloma, vendar nikjer na svetu še niso bile v celoti uresničene (Feministični manifest 2014).

Ženske ostajamo v podrejenem položaju, enakosti kot temeljne vrednote sodobnih demokracij še zdaleč nismo ponotranjili, tako ženske, kot tudi moški ne. Znašli smo se v situaciji, ko nam zapisane norme narekujejo način vedenja, ki pa nam (še) ni lasten. Kot bi si naredili prevelike čevlje in bo hoja v njih udobna šele, ko nam stopalo primerno zraste. Demokracija kot manifest enakosti »nam bo prav«, ko se osvobodimo zakoreninjenih stereotipih predstav, ki so prisotne v nas.

Izvor podrejenosti žensk v družbi je prva pojasnila antropologinja Michelle Zimbalist Rosaldo, ki je sklepala, da je podrejenost žensk v družbi posledica delitve med javnim in zasebnim (domačim) svetom (Haralambos in Holborn 1999, 605). Tradicionalna primarna vloga moških je odgovornost do javnih zadev, kot so politika in gospodarstvo; medtem ko ženska igra osrednjo vlogo v domači sferi – skrbi za dom in družino (Elshtain v Krook in Norris 2014, 5). Takšna usmerjenost se vidi tudi pri političnem angažiranju, pri ženskah gre pri njihovi vključitvi v politiko bolj za solidarnost in podporo, pri moških pa za instrumentalne razloge, strankarsko tekmovanje ipd. (Rebenstorf v Antić Gaber in drugi 2003, 12). Meja med javnim in zasebnim danes sicer ni več tako izrazita, je pa še vedno prisoten stereotip, da v politiki ni prostora za ženske (Krook in Norris 2014, 5).

Zakonodaja je eden učinkovitejših mehanizmov, ki omogoča in spodbudi bolj enakopravno zastopanje žensk pri političnem odločanju; predvsem v fazi, ko širša družba in odločilni politični akterji še ne prepoznavajo pomembnosti enake prisotnosti obeh spolov na položajih odločanja, je zelo pomembno, da se zahteve zakonsko opredeli in uvede ukrepe (Antić Gaber in drugi 2016, 2). Tak ukrep je npr. uvedba spolnih kvot. Vpliv uvedbe mehanizma spolnih kvot na zastopanje žensk v občinskih svetih slovenskih občin bom preverjala v pričujočem diplomskem delu. Poleg učinka spolnih kvot na število izvoljenih žensk, me bo zanimal tudi vpliv tega mehanizma na izvoljivost žensk, to je razmerje med kandidiranimi in izvoljenimi ženskami, pred in po zakonskem sprejetju spolnih kvot v slovenski zakonodaji.

2 METODOLOŠKI NAČRT IN HIPOTEZI

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh glavnih sklopov.

V prvem sklopu bom s sekundarno analizo virov predstavila ključna področja, ki so pomembna za razumevanje obravnavane teme. Analizirana bo temeljna literatura in znanstveni članki s področja naslednjih teoretičnih konceptov: predstavniška demokracija in politično predstavništvo, mehanizem spolnih kvot; podrobneje bodo predstavljeni dejavniki, igralci in strategije (primeri iz tujine), ki vplivajo na značilnosti predstavništva in prisotnost žensk v predstavniških telesih.

V drugem sklopu bom aplicirala zastavljeni teoretični okvir na področje Slovenije, z analizo primarnih (zakonodaja) in sekundarnih virov bom predstavila dejavnike, igralce in strategije, ki vplivajo na spolno sestavo slovenskih občinskih svetov. V empiričnem delu drugega sklopa bom z vidika zastopanosti spolov opravila analizo lokalnih volitev v obdobju od leta 1994 do 2014. Opravljen bo tudi družboslovni intervju s poznavalko področja politike enakih možnosti, še posebej politike na lokalni ravni, gospo Metko Roksandić iz Ženskega lobija Slovenije.

Z navedenimi raziskovalnimi tehnikami bom preverjala naslednji hipotezi:

»Število izvoljenih žensk v občinskih svetih slovenskih občin se je po uvedbi spolnih kvot, leta 2005, povečalo.«

»Izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin, se kljub uvedbi spolnih kvot ni povečala, zaradi pomanjkanja nedržavnih, civilnodružbenih strategij.«

V zaključku bom predstavila ugotovitve, ovrgla oziroma sprejela hipotezi ter izpostavila možne smernice za nadaljnje uspešno vključevanje žensk v procese političnega odločanja v Sloveniji.

3 PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA IN POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO

Predstavniška – državljanska demokracija je nastala na predpostavki izvoljenega predstavnika, kot predstavnika vsega ljudstva, ki pri svojem delovanju ni zavezan nobenemu stanu in tudi politični stranki ali skupini volivk oziroma volivcev posebej ne (Gaber 1999, 91) ter zagovarja sorazmerno predstavništvo osnovnih družbenih struktur v političnih predstavniških telesih (Fink-Hafner in Krašovec 2000, 141).

Zgodovinsko so se oblikovali štirje modeli predstavništva (Norris in Lovenduski v Krašovec 2007, 12):

- teritorialni model (izvoljeni predstavniki naj bi v predstavniškem telesu predstavljali interese teritorialnega področja, v katerem so bili izvoljeni);
- pluralistični model (izvoljeni predstavniki naj bi v predstavniškem telesu predstavljali različne tekmujoče interese);
- strankarski model (izvoljeni predstavniki naj bi v predstavniškem telesu predstavljali politiko stranke, na listi katere so bili izvoljeni);
- demografski model (izvoljeni predstavniki naj bi v predstavniškem telesu predstavljali mikrokozmos populacije).

Demografski vidik predstavništva zaobjema področje mojega raziskovanja. Številni avtorji temu modelu oporekajo, saj je vprašljiv tako s teoretičnega, kot tudi empiričnega vidika (Norris in Lovenduski v Fink Hafner in Krašovec 2004, 75–101). Večina sodobnih parlamentov ne izpolnjuje opisanega pogoja predstavništva že ob preverjanju nekaterih osnovnih strukturnih lastnosti – zastopanosti vseh družbenih segmentov glede na izobrazbo, etnično pripadnost in spol (Norris in Lovenduski v Fink Hafner in Krašovec 2004, 75–101). Prav pri zastopanosti spolov se kažejo največja odstopanja v razmerju med strukturo prebivalstva in sestavo parlamentov, predvsem je problematično zastopstvo žensk (Zajc 2004, 127). Dejstvo je, da ženske predstavljajo večji delež svetovne populacije, v predstavniških telesih pa jih je, v povprečju na globalni ravni, le 22,6 % (Inter-Parliamentary Union 2016). To dejstvo naj bi kršilo pravico volivcev, da so zastopani pravično in razkrivalo, da je demokracija v državah, kjer so ženske v predstavniških telesih podzastopane, nepopolna (Squires v Fink Hafner in Krašovec 2000, 142). Skandinavske feministične avtorice so

demokracijo, ki ji ni mar za politično enakost žensk, poimenovala »nedokončana demokracija«, bolj radikalne feministke pa govorijo o »moški demokraciji« (Antić Gaber 1996, 176). V takih okoliščinah je torej legitimnost političnega sistema, odzivnost in učinkovitost predstavniških teles ter kvaliteta sprejetih političnih odločitev, vprašljiva.

Kvaliteta odločitve ni odvisna od spola, ampak, če je več žensk, je pogled na svet drugačen. In več kot jih imaš, starejših, mlajših, žensk, moških, bolj so odločitve kvalitetne. In to je smisel. Pričakovanja, da več žensk v politiki pomeni tudi takoj bolj pametne odločitve, kot smo jim priča danes, ni nujno. Pamet ni razdeljena po spolu. Je pa zagotovo bolj demokratično in pravično, če smo vsi sorazmerno enako udeleženi pri odločanju o svojem sedanjem in bodočem življenju (Roksandić 2016).

Eno od vplivnih teoretičnih in empiričnih študij o političnem predstavništvu v 20. stoletju je predstavila Hanna Pitkin, ki predstavništvo deli na (Celis in drugi 2008, 100; Celis in drugi 2014, 152–153):

- formalno: izpostavljeni so načini in sredstva, s katerimi nekdo pridobi status predstavnika ter za podelitev avtoritete nekemu, da dela za koristi drugih;
- simbolno: nanaša se na »vrednost« predstavnika v očeh predstavljenih, na mnenja in prepričanja predstavljenih o predstavniku;
- deskriptivno (»standing for«): nanaša se na podobnost predstavnika s predstavljenimi; z vidika političnega predstavništva žensk je cilj zagotoviti zadostno število žensk v predstavniških telesih;
- substantivno (»acting for«): gre za zastopanje interesov predstavljenih in vprašanje ali predstavnik izvaja politike, ki so v interesu predstavljenih; z vidika predstavništva žensk je cilj, da izvoljene ženske s spodbujanjem določenih politik dejansko rešujejo problematike žensk v družbi. Po mnenju Pitkinove (Celis in drugi 2014, 152) je substantivno predstavništvo najpomembnejše med temi štirimi tipi predstavništev, saj morajo biti predstavniki odgovorni in odzivni predstavljanim. Predstavljeni so v odnosu predstavnik – predstavljeni prioritetni.

Raziskovalci predstavništva žensk v politiki se od začetnega poudarka na deskriptivno predstavništvo v zadnjih letih večinoma osredotočajo na dihotomijo med deskriptivnim in substantivnim predstavništvom in v povezavi s slednjim jih zanima, ali povečanje števila

žensk v predstavniških telesih dejansko pomeni tudi več pozornosti in aktivnosti na področju politik, ki zadevajo ženske. Nadalje, razvija se nov konceptualni okvir substantivnega predstavništva, ki opušča vprašanja tipa »ali ženske predstavljajo ženske?« in »ali ženske v politiki prinašajo spremembe?« ter jih nadgrajuje z vprašanji »kdo vse so akterji substantivnega predstavništva žensk?«, »kje vse se substantivno predstavništvo pojavlja?«, »kako se substantivno predstavništvo izraža?« (Celis in druge 2008, 104–107).

4 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE ZNAČILNOSTI PREDSTAVNIŠTVA IN PRISOTNOST ŽENSK V NJIH

Duverger je leta 1955 prvi opozoril na problem politične reprezentiranosti žensk v svoji knjigi *The Political Role of Women in* izpostavil tri sklope političnih dejavnikov, ki ženskam ovirajo zasedbo političnih mest (v Antić Gaber 1996, 173):

- nenaklonjenost volivcev do kandidatke na volitvah in dajanje prednosti moškemu kandidatu;
- zarota moških: moški svojim kolegicam v strankah le s težavo prepuščajo pomembna mesta;
- volilna zakonodaja: volilni sistemi so različno naklonjeni izvolitvi žensk.

Nekaj desetletij kasneje je ena od vodilnih raziskovalk prisotnosti ženski v politiki, Lovenduski (1999, 39), izpostavila naslednje skupine dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje političnega predstavništva žensk:

- kontekstualni dejavniki: narava demokratičnega sistema, gospodarska razvitost države, stopnja urbanizacije družbe, delitev dela glede na spol, značilnosti politične kulture v državi, struktura zaposlenosti, stopnja politične organiziranosti, vključno s članstvom v strankah, sindikatih in drugih združenjih;
- institucionalni dejavniki, ki delujejo na ravni političnega sistema in na ravni političnih strank: dejavniki političnega sistema vključujejo zakonske določbe o kandidiranju in postopkih izbire kandidatov, značilnosti volilnega in strankarskega sistema; dejavniki

političnih strank pa vključujejo kulturo posamezne politične stranke, njeno ideologijo in organizacijsko strukturo ter formalna in neformalna pravila o članstvu, imenovanjih in selekciji v posamezni politični stranki;

- individualni dejavniki: motiviranost posameznika za kandidaturo, dostop do različnih virov, politične izkušnje posameznika.

Glede na to, da bom v diplomskem delu preverjala vpliv mehanizma spolnih kvot na politično predstavništvo žensk ter prisotnost oziroma odsotnost civilnodružbenih strategij, ki imajo vpliv na povečevanje prisotnosti žensk v politiki, v nadaljevanju predstavljam institucionalne in individualne dejavnike, ki vplivajo na politično predstavništvo žensk. Konkretno, na primeru Slovenije, jih bom opredelila v nadaljevanju diplomskega dela.

4.1 INSTITUCIONALNI DEJAVNIKI

4.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA

Splošna volilna pravica je pravica vsakega državljana da, ne glede na razredno, etnično, ekonomsko ali drugo pripadnost voli predstavnike v predstavniško telo in obsega pravico voliti (aktivna volilna pravica) ter pravico biti voljen (pasivna volilna pravica) (Krašovec 2007, 23). Najprej je bila uzakonjena na Novi Zelandiji leta 1893¹, ženske so bile s tem dejanjem sicer pripuščene v politiko in postale enake državljanke, vendar je šlo samo za formalno enake možnosti in nikakor ni pomenila tudi enakega dejanskega položaja moških in žensk na področju odločanja (Antić Gaber 1996, 171). Aktivna volilna pravica je formalno zagotovljena obema spoloma, pasivna volilna pravica pa z vidika ženske podzastopanosti v predstavniških telesih dejansko ostaja okrnjena. V formalnem pogledu v demokratičnih državah spol namreč ne predstavlja omejitve za pridobitev te vrste volilne pravice. Za kandidiranje na

¹ Leta 1901 je bila uzakonjena v Avstraliji, 1906 na Finskem, 1913 na Norveškem, 1915 na Danskem in na Islandiji, 1917 v Sovjetski zvezi, 1919 v Nemčiji in Avstriji, 1920 v Združenih državah Amerike in v Kanadi, 1921 na Švedskem, 1923 na Madžarskem, Češkoslovaškem, Poljskem, v Latviji, Litvi in Estoniji, 1928 v Veliki Britaniji; po koncu druge svetovne vojne pa leta 1945 v Italiji, 1946 v Jugoslaviji, 1947 na Japonskem, 1948 v Izraelu in Belgiji; med zadnjimi so volilno pravico na državni ravni dobile ženske v Švici leta 1971 in v Liechtensteinu leta 1984.

volitvah oziroma pridobitev pasivne volilne pravice so v današnjem času najpogosteje uporabljene naslednje omejitve (Massicotte, Blais in Yoshinaka v Krašovec 2007, 34):

- zakonodaja lahko določa, da posameznik ne izpolnjuje vseh pogojev za kandidaturo, če npr. ne izpolnjuje starostne meje ali nima državljanstva in zato ne more biti primeren kandidat;
- zakonodaja lahko določa, da je članstvo v predstavnem telesu nezdržljivo z opravljanjem druge funkcije (to pomeni, da mora posameznik odstopiti s položaja, ki ni združljiv s članstvom v predstavnem telesu).

4.1.2 VOLILNI SISTEM

Volilni sistem lahko vpliva na več področij: na strankarski sistem, na stabilnost vlad, na stopnjo volilne udeležbe ter tudi na proporcionalnost predstavnštva (Krašovec 2007, 101–108).

Volilni sistemi, zlasti pa proporcionalni volilni sistemi, se razlikujejo glede na naslednje elemente (Lijphart 1996, 67–73):

- volilne formule: volilna formula interpretira številčne podatke kot podlago za legitimno razdelitev sedežev med tekmujoče stranke, formule sorazmernega predstavnštva upoštevajo načelo, da mora biti delež sedežev, ki jih dobi katera koli stranka, enak deležu glasov, ki jih je prejela; v praksi se uporabljajo naslednje različice volilnih formul: D'Hondtova formula najvišjega povprečja, Laguëjeva formula najvišjega povprečja, formula največjega ostanka, Harova formula enega prenosljivega glasu (Rae 1996, 49–58);
- velikost volilne enote: pomeni število kandidatov, ki bodo izvoljeni v tej enoti;
- volilni pragovi: pomenijo najmanjše število sedežev, osvojenih na ravni države, ali najmanjši odstotek vseh glasov v državi, ki ga mora stranka na volitvah doseči, da je izvoljena v predstavnisko telo;
- struktura glasovanja: glasovanje je lahko kategorično ali vrstilno (glej opombo 8 v poglavju 5.4).

V politološki literaturi, v političnih razpravah in priporočilih različnih medvladnih organizacij (npr. OZN², Evropskega sveta³ in Evropske komisije⁴) se proporcionalni volilni sistem omenja kot pozitivni dejavnik, ki omogoča ali celo spodbuja večji delež žensk v političnih predstavniških telesih (Fink Hafner in Krašovec 2004, 119).

Raziskava vpliva zvrsti volilnega sistema na število izvoljenih žensk v predstavniška telesa, izvedena leta 2005, v 175 državah sveta, je pokazala, da je v proporcionalnih volilnih sistemih izvoljenih skoraj dvakrat več žensk, kot v večinskih volilnih sistemih (Norris 2006, 201).

Poleg zvrsti volilnega sistema pa številni raziskovalci (Antič G. 1999, 173; Blais in Massicotte v Krašovec 2007, 63; Murko Pleš in drugi 2015, 19–22) opozarjajo tudi na pomen posameznih elementov volilnega sistema, zlasti velikost volilne enote, ki ima vpliv na izvolitvene možnosti žensk. Predstavništvo različnih skupin, tudi žensk, se lahko bolje zagotovi v večjih volilnih enotah (Krašovec 2007, 63).

4.1.3 POLITIČNE STRANKE

Politične stranke so skozi svoj zgodovinski razvoj postale politične akterke, ki igrajo najpomembnejšo vlogo na volitvah, v parlamentih in procesih izbire kandidatov za volitve (Fink Hafner in Krašovec 2000, 141). To potrjujejo tudi številne empirične raziskave in opisujejo stranke kot glavne selektorje oziroma vratarje pri vstopu v politiko (Ranney 1968; Gallagher 1980; Rush 1993; Norris 1997; Krouwel 1999; Hazan 2002 v Krašovec in Fink Hafner 2004, 78).

Hazan in Rahat (2013, 675) menita, da proces selekcije kandidatov v političnih strankah vpliva celo na demokratično politiko in vladavino, saj pomembno vpliva na možnost izbire, ki jo imajo volivci na volitvah ter končno vpliva tudi na razprave o javnih politikah. Ker so politične stranke v procesih selekcije kandidatov za volitve skoraj povsem avtonomne, saj nacionalne zakonodaje običajno vsebujejo le določila o samem postopku izbire kandidatov,

² Študija OZN »Women in Politics and Decision-making in the Late Twentieth Century«.

³ Lekbergovo poročilo »Impact of Electoral Systems on the Political Process«.

⁴ Knjižica »How to Create a Gender Balance in Political Decision-making«, ki jo je pripravila Leijenaarjeva v sodelovanju z evropsko mrežo strokovnjakov »Women in Decision-making«, izdala pa Evropska komisija.

se lahko posledično procesi selekcije kandidatov med strankami v isti državi bistveno razlikujejo (Krašovec in Fink Hafner 2004, 79), stranke pa na ta način ostajajo glavne akterke pripuščanja žensk v volilno tekmo.

Tako ne preseneča, da vplivi strank na izvolitvene možnosti žensk kažejo, da predstavljajo stranke pomembno oviro, ko gre za uvrščanje in razporejanje žensk na kandidatnih listah; pomemben dejavnik strankarske naklonjenosti vstopanju žensk v politiko je predvsem ideološka usmeritev stranke: stranke v sredini ideološkega kontinuuma in levo od njega (liberalne, socialistične, demokratske in zelene) so namreč bolj naklonjene vstopanju žensk v politiko kot desno usmerjene stranke (ljudske, krščanske, podjetniške) (Illonszki in drugi v Antić G. 2000, 134). Poleg ideološke usmeritve se omenjajo tudi druge značilnosti strank, ki vplivajo na vstopanje žensk v politiko, npr. starost in velikost stranke (Fink-Hafner in Krašovec 2000, 143–144).

Mnoge politične stranke po svetu so v zadnjih desetletjih nominacijske postopke same dopolnile z uvedbo instituta spolnih kvot (Kittilson in Krook v Krook in Norris 2014, 10), da bi povečale število ženskih kandidatk za mesta v predstavniških telesih. Kvote same po sebi zagotovo ne bodo rešile problema večje prisotnosti žensk v politiki, lahko pa pozitivno vplivajo na premike v delovanju strank in spodbudijo napore za promocijo žensk v politiki (Antić G. 2000, 136). Dejansko se je izkazalo, da samo spolne kvote niso zagotovilo za večjo prisotnost žensk v predstavniških telesih. Mnoge stranke, ki so spolne kvote sicer uveljavile, na različne načine omejujejo možnosti žensk za izvolitev v predstavniška telesa, najpogosteje pa tako, da kandidatke postavljajo na težje izvoljiva mesta oziroma okraje (Antić Gaber in drugi v Fink Hafner in drugi 2011, 192).

4.2 INDIVIDUALNI DEJAVNIKI

Na odločitev posameznika, da kandidira na volitvah, vpliva več dejavnikov, ključna pa naj bi bila dva dejavnika: viri (čas, finančna sredstva, izkušnje) ter motivacija za politično delovanje (ambicije, delovanje za skupno dobro) in prav ta dva dejavnika v primeru žensk delujeta negativno in s tem zmanjšujeta ponudbo kandidatke za volitve (Norris in Lovenduski, Carroll in Nay v Krašovec in Fink Hafner 2004, 78).

Številne tuje in domače raziskave s področja individualnih dejavnikov, ki vplivajo na odločitev žensk za delo v politiki kažejo, da ženske:

- ne gradijo politične kariere načrtno tudi zaradi spolno specifične socializacije ter stereotipov, ki vplivajo na samopercepcijo moških in žensk (Fox in Lawless 2004, Fox in Lawless 2005 v Antić Gaber in drugi 2014, 20);
- veliko bolj dvomijo v svoje sposobnosti in kompetence ter za vstop v politiko potrebujejo posebno spodbudo (pomembnih akterjev) v političnih institucijah ter močno podporo v zasebnem življenju (Antić-Gaber in Selišnik 2012, Selišnik in drugi 2012 v Antić Gaber in drugi 2014, 20), imajo pa tudi več težav z usklajevanjem zasebnega in profesionalnega življenja (Kanjuo Mrčela in drugi 2012 v Antić Gaber in drugi 2014, 20).

Materinstvo ter skrb za družino zahtevata svoj čas in predstavljata večini žensk oviro pri pridobivanju političnih izkušenj ter mreženju, ki je pomemben pri pridobivanju finančnih sredstev za izvedbo predvolilnih in volilnih aktivnosti.

Da bi zmanjšali vpliv zgoraj navedenih dejavnikov, obstaja kar nekaj primerov iz tujine, s katerimi je možno vplivati na javno mnenje o pomembnosti prisotnosti žensk v politiki in na motiviranost ter željo žensk, da se v politiko podajo in aktivno sodelujejo v predstavniških telesih. Navajam primere akcij različnih civilnodružbenih skupin, ki sta jih v reviji *Political Studies* objavili Krook in Norris (2014, 7–12):

- skupine, ki motivirajo ženske za vključitev v politično delovanje = Recruitment Initiatives (delujejo predvsem v ZDA): v enem izmed projektov so z video posnetkom »Consider This Your Invitation« (Youtube 2016) nagovorili ženske, starejše od 45 let.

To starostno skupino so izbrali iz treh razlogov: ker so najverjetneje na višku svoje kariere, razbremenjene družinskih obveznosti in finančno neodvisne. Zainteresirane ženske, ki so se odzvale, so povezali z akterji, ki so jim lahko pomagali pri političnem udejstvovanju.

- omrežja za zagotavljanje finančnih sredstev za izvedbo predvolilnih kampanj ženskih kandidatk = Fund-Raising Networks: v ZDA sta najbolj znani iniciativi EMILY («Early Money Is Like Yeast») in WISH List («Women In the Senate and House»); nekatere politične stranke imajo poseben del proračuna namenjen ženskim kampanjam (liberalna stranka v Kanadi), nekatere nudijo subvencije oz. pomoči ženskim kandidatkam: stranka Sam Rainsy v Kambodži nudi ženskam brezplačno članstvo v stranki, plačuje stroške povezane s kandidiranjem, v času kampanj oskrbuje ženske z osnovnimi pripomočki, kot so obleka in kolo.

Francoski profesor političnih znanosti Nay opozarja, da se pri preučevanju dejavnikov, ki vplivajo na posamezne faze politične rekrutacije in s tem na oblikovanje predstavniških teles, pozablja na drugo vrsto dejavnikov, kot so družbene in kulturne norme, vrednote, dolgoletna politična praksa v državah, neformalna pravila in tradicija; pomembno vlogo igrajo tudi pričakovanja in preračunavanja vpletenih igralcev (Krašovec in Fink Hafner 2004, 77). Družboslovci sicer govorijo o družbenih dejavnikih, ki vplivajo na stopnjo vključenosti žensk v politiko, vendar se v empiričnih raziskavah večinoma posvečajo predvsem institucionalnim dejavnikom (Fink Hafner in Krašovec 2004, 103–104).

5 IGRALCI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE PREDSTAVNIŠKIH TELES IN NA PRISOTNOST ŽENSK V NJIH

Igralce na splošno delimo na dve zvrsti: državne in nedržavne; za bolj natančno razumevanje in prepoznavanje lastnosti posameznega izbranega igralca pa ponuja Pal (v Kustec Lipicer 2004, 126) eno izmed bolj uporabnih in dodelanih klasifikacij, v kateri nedržavne igralce deli še na:

- interesne skupine, kamor umešča politične stranke, predstavnike interesov, podjetja, sindikate, profesionalna združenja in cerkev;
- informacijski sektor, kjer se nahajajo inštituti, univerze, zasebni svetovalci in mediji;
- državljani posamezniki.

Spodnja slika prikazuje potek faz politične rekrutacije in igralce, ki v posamezni fazi vplivajo na kandidate ter na njihovo uspešnost pri zasedbi položajev znotraj predstavniških teles.

Slika 5.1: Faze politične rekrutacije in igralci, ki vplivajo na večjo vključenost žensk v politiko

	FAZE POLITIČNE REKRUTACIJE	IGRALCI
	upravičeni kandidati	vsi polnoletni državljani
	motivirani kandidati	mediji, interesne skupine, neodvisna omrežja
	ponudba kandidatov	ženske organizacije v strankah
	izbor kandidatov	politične stranke v občini in volivci v volilni enoti
	kandidati (in volitve)	mediji, volivci
	izvoljeni	

Vir: prirejeno po Krašovec (2007, 116); Dahlerup (2006, 21); Kustec Lipicer (2004, 126).

Kot poudarjata Krook in Norris (2014, 6–15) so znotraj modela politične rekrutacije za izvolitev žensk ključni trije koraki, izpostavljata pa tudi ovire in igralce, ki lahko pripomorejo k preseganju teh ovir:

- upravičene kandidatke motivirati za kandidaturo:
 - ključno oviro pri tem predstavlja splošno prepričanje v družbi, da za ženske ni prostora v politiki; ta stereotip lahko spreminjajo civilnodružbeni igralci s pomočjo kampanj za ozaveščanje javnosti o pomembnosti vključevanja žensk v politiko, zaželeno pa je tudi finančna in moralna podpora s strani institucionalnih igralcev;
 - drugo oviro predstavljata nizko zanimanje žensk za politično delovanje in samozavest žensk, da so zmožne razvijati politično kariero; z identifikacijo primernih kandidat, ki so bile do sedaj še neopažene v političnih omrežjih ter s primernim usposabljanjem in izobraževanjem potencialnih kandidat, lahko civilnodružbene organizacije in politične stranke pripomorejo k povečevanju zanimanja žensk za politiko in h krepitvi samozavesti žensk, da so zmožne razvijati politično kariero;

- motivirane kandidatke uvrstiti na kandidatne liste:
 - ključno vlogo pri tem igrajo politične elite znotraj političnih strank, ki sestavljajo kandidatne liste; pomembno oviro na tem mestu predstavlja prepričanje strankarskih odločevalcev, da ženske niso primerne kandidatke; ženske sekcije znotraj političnih strank lahko vplivajo na odločitve strankarskih »vratarjev« in spodbujajo vključevanje več žensk na kandidatne liste; institucionalni igralci pa lahko odločevalce v političnih strankah spodbujajo k nominiranju več žensk na kandidatne liste s tem, da jim nudijo več finančnih sredstev, če nominirajo več žensk;

- kandidatkam omogočiti izvolitev v predstavniška telesa:
 - na tem mestu je potrebna podpora kandidatkam in predvsem zagotovitev finančnih virov za izvedbo predvolilne kampanje; finančno lahko svoje kandidatke podprejo politične stranke, pa tudi civilnodružbeni igralci z vzpostavitvijo omrežij za financiranje kampanj za kandidatke; institucionalni igralci pa lahko k večji izvolitvi žensk pripomorejo z določitvijo pravil razvrščanja kandidatov na liste glede na spol.

5.1 PROGRAMI USPOSABLJANJA

Da bodo ženske pripravljene začeti politično kariero ter da jo bodo uspešno nadgrajevale, potrebujemo specifično usmerjeno usposabljanje in izobraževalne programe (Lovenduski 1999, 43). Programi tovrstnega usposabljanja za ženske so se v svetu začeli pojavljati po letu 1980, danes jih večinoma izvajajo neodvisna omrežja, univerzitetni centri, mednarodne organizacije pa tudi nekatere politične stranke (Krook in Norris 2014, 9). Nekateri od teh so:

- neodvisno omrežje 300 Group v Veliki Britaniji je bilo ustanovljeno za pomoč ženskim kandidatkam pri kandidiranju, volilni kampanji;
- program Ready to Run, ki ga izvaja The Rutgers Center for American Women and Politics, usposablja ženske, ki že delujejo v političnih sferah, pa tudi vse tiste ženske, ki se želijo politično angažirati v prihodnosti;
- Women in Public Service Project (WPSP) želi na mednarodni ravni razviti novo generacijo ženskih voditeljic;
- britanska konzervativna stranka želi s programom Women2Win motivirati ženske za delo v politiki, nudijo jim treninge s področja javnega nastopanja in nastopanja v medijih (Krook in Norris 2014, 9–11).

5.2 ŽENSKÉ ORGANIZACIJE

Ženska gibanja in organizacije, ki se načrtno ukvarjajo z ženskimi politikami, so po mnenju Matlanda (2005, 93–111) eden izmed najpomembnejših igralcev, ki lahko poveča število žensk pripravljenih kandidirati, saj pomagajo ženskam s prenosom izkušenj in pripravami na javne nastope, pomagajo jim zgraditi samozavest in jim zagotavljajo podporo pri volilni kampanji, s tem je ženska sama bolj pripravljena kandidirati, pa tudi strankarski selektorji jo lažje prepoznajo kot primerno, sposobno kandidatko. Največ zaslug za to, da tudi politične stranke prepoznavajo pomembnost vključevanja žensk v svoje vrste, se pripisuje prav ženskim organizacijam v političnih strankah (Caul v Fink Hafner in drugi 2011, 192).

Ženske organizacije pogosto delujejo tudi znotraj političnih strank. Vloga žensk v političnih strankah je bila v preteklosti omejena bolj ali manj na uresničevanje zahtev političnih strank,

danes pa se v mnogih državah to spreminja in mnoge ženske sekcije političnih strank po svetu služijo na prvem mestu interesom žensk (Krook in Norris 2014, 10), tako so na Švedskem, so še pred uvedbo spolnih kvot na državni ravni, ženske sekcije političnih strank oblikovale baze podatkov zainteresiranih žensk, opremljene z njihovimi podatki, življenjepisi, katere so posredovale selektorjem v stranki, ki so pripravljali izbor kandidatov za nastop na volitvah (Wistrand v Krook in Norris 2014, 11); v Maroku imajo skoraj vse politične stranke razvite ženske sekcije, v katerih uveljavljajo želje in potrebe članic strank; ženske v stranki Sam Rainsy v Kambodži so dosegle uvedbo kvot za izvolitev vodstvenih mest stranke (Krook in Norris 2014, 11).

5.3 MEDIJI

Mediji so pomemben akter v predvolilnem obdobju, saj izbirajo tematike in diskusije ter vsebino javnega diskurza, poleg tega pa so učinki medijev na oblikovanje stališč, mnenj in zaznav državljanov zelo veliki (Lajh in Kustec Lipicer v Lajh in Kustec Lipicer 2004, 166). Kandidatom omogočajo neposreden stik z volivci, s tem pa omogočajo možnost manipulacije in kreiranja medijskih oseb, kar daje prednost tistim kandidatom, ki znajo dobro izkoriščati vse medijske kanale (Rangus in Zajc 2010, 740). Brez medijske podpore danes skoraj ni mogoče biti na oblasti (Bašić-Hrvatin 2004, 10).

Mediji lahko znatno vplivajo na ozaveščenost javnosti/volivcev o pomembnosti enakomerne zastopanosti spolov v politiki. Vsebine, ki jih mediji predstavljajo kot pomembne, postajajo pomembne tudi v zavesti javnosti (McCombs 2011, 2).

Spreminjanje odnosa javnosti do žensk v politiki s pomočjo medijskih kampanj, je ena izmed najbolj učinkovitih strategij civilnodružbenih igralcev. Češka skupina Forum 50% je na volitvah leta 2006 v predvolilni kampanji razobesila plakate, na katerih je bila dolga vrsta kravat in zraven pripisala »Ali imaš izbiro?«; turška skupina KA.DER je na volitvah leta 2007 izobesila plakate z znanimi umetnicami in poslovnimi ženskami, jim oblekla kravate ter dodala brke in zraven pripisala »Je potrebno biti moški, da prideš v parlament?« (Krook in Norris 2014, 8).

Močno orodje pri povečevanju zavesti o pomembnosti vključevanja žensk v politiko je tudi zbiranje in javna objava podatkov o izvoljivosti žensk na volitvah: tako je bil nizek odstotek izvoljenih žensk na listi liberalnih demokratov v britanski parlament leta 2010 deležen izjemno negativne medijske pozornosti (Evans v Krook in Norris 2014, 8).

5.4 VOLIVCI

Volivec tako na ravni države, kot tudi na njenih lokalnih ravneh, predstavlja odločilen element demokratične izvolitve oziroma imenovanja svojega predstavniškega telesa (Kustec Lipicer 2004, 126). Rae (1996, 39–41) opozarja na paradoks vloge volivcev v času pred volitvami in v času volitev: med volilno kampanjo je volivčeva vloga v bistvu pasivna (v tem času ga tekmujoče strani prepričujejo, naj se na dan volitev odloči v njihovo korist), na dan volitev pa se od volivca pričakuje, da bo deloval aktivno, da bo glasoval.

Ločimo dve vrsti glasovanja: kategorično in vrstilno glasovanje. Kategorično glasovanje od volivca zahteva, da se odloči, katera stranka oziroma kandidat mu je ljubši; nasprotno pa vrstilno glasovanje volivcu omogoča, da z razvrščanjem strank oziroma kandidatov izrazi bolj kompleksno naklonjenost in lahko svoj mandat porazdeli med številne tekmujoče stranke ali znotraj ene politične stranke (Rae 1996, 39–41).

Volilno vedenje volivcev in dejavnike, ki vplivajo na volilno vedenje preučujejo volilne študije, ki jih po Evansu lahko razdelimo na pet glavnih modelov oziroma teorij (Evans 2004, 23–145):

- michiganski socio-psihološki model: volilno vedenje je kombinacija strankarske identifikacije volivca in nekaterih kratkoročnih dejavnikov volilnega vedenja, to so: stališče volivca o konkretnem programu politične stranke, stališče volivca o kandidatu in vpliv programa politične stranke na družbeno skupino, kateri pripada volivec;
- socialnostrukturni model: na volilno vedenje posameznika vplivajo prepričanja, vrednote in stališča, ki so prisotna v družbi, kateri pripada ter pripadnost volivca določeni družbeni skupini (glede na starost, spol, izobrazbo, zaposlitev);
- teorija racionalne izbire: volivci se odločajo na podlagi preračunavanja, koristi, ki jih bodo imeli, če bodo volili določeno politično stranko; vsak potencialni izid ima svoje

koristi in stroške, racionalni volivec se odloči za tisto izbiro, ki prinese več koristi in manj stroškov; Downs (v Evans 2004, 71) je opredelil pet pogojev racionalnosti, ki morajo biti zagotovljeni: posameznik je sposoben ustvariti odločitev, četudi ima na voljo več alternativ; posameznik je sposoben razvrščati preference; preference razvrsti od najboljše do slabše izbire; posameznik bo vedno izbral tisto alternativo, ki je med najvišjimi uvrščenimi preferencami; če je posameznik obkrožen z različnimi alternativami v različnih časovnih obdobjih v enakih okoliščinah, bo vedno izbral isto možnost;

- model tematskega glasovanja: volivec voli kandidata, ki se zavzema za področje (temo), ki je za volivca pomembna; stališča volivca do določenih tem so pogojena z družbenim kontekstom volivca in njegovo socializacijo; raziskava, v kateri so anketiranci navedli teme in politike, na podlagi katerih so se na volitvah odločili oddati glas določeni stranki, je pokazala, da so ljudem najpomembnejše naslednje teme: skrb za zdravje, nezaposlenost, javni prevoz, okolje in stroški povezani z obrambo države (Evans 2004, 94);
- ekonomska teorija glasovanja: temelji na ekonomski in politični znanosti; poudarja pomen nacionalne vlade pri upravljanju nacionalnega gospodarstva; volivec ocenjuje delo vlade glede na gospodarsko situacijo v državi in se na podlagi stanja v gospodarstvu odloča, ali bo (ponovno) glasoval zanjo ali ne.

5 PREDSTAVNIŠKO TELO

Tudi institucija kot je parlament, lahko krepi vlogo in učinkovitost svojih članic, prav tako lahko naredi delo v politiki bolj atraktivno za ženske, ki se za tak poklic še niso odločile. Z vzpostavitvijo prijaznejšega delovnega okolja, takoj vplivajo na svoje članice (Palmieri 2011, 70–96) npr. z:

- uporabo spolno nevtralnega jezika: uporaba izključno moške spolne oblike v parlamentarnih razpravah postavlja članice v podrejen položaj in negativno vpliva na njihovo delovanje v parlamentu (v JAR so tako izraz »chairman« preimenovali v »chairperson«); v raziskovalnem poročilu, ki ga je leta 2003 objavil Mirovni inštitut, je

analiza rabe oblik za razlikovanje spola v slovenskem parlamentu pokazala, da te oblike poslanke in poslanci najpogosteje uporabljajo pri (pozdravnih) nagovorih, včasih tudi znotraj same govorne vloge, vendar pa govorniki in govornice pogosto pozabljajo na obe spolni obliki; nedoslednost je prisotna tako pri poslancih kot pri poslankah (Antić Gaber in drugi 2003, 46);

- uvedbo »družini prijaznega« delovnega časa: na Danskem glasovanja v parlamentu niso dovoljena po 19. uri, na Švedskem se večernim glasovanjem izogibajo kolikor je mogoče;
- uskladitvijo delovnega urnika parlamenta s šolskim koledarjem;
- posebnimi prostori znotraj parlamenta za doječe parlamentarke: v Peruju so leta 2009 uvedli takšno sobo, ki omogoča parlamentarkam, da v času zasedanj, nahranijo in negujejo svojega otroka; leta 2006 so v Peruju sprejeli določbo, da mora imeti vsaka javna institucija, ki zaposluje vsaj dvajset žensk v rodnem obdobju, poseben prostor, kjer lahko, med delovnim časom, doječe matere črpajo svoje mleko in ga primerno shranijo;
- v internih publikacijah posebej objavlja seznam parlamentark in s tem poudarja vlogo žensk v parlamentu;
- v francoskem parlamentu pa na primer poudarjajo vlogo dela parlamentark s predstavitvijo »Ženske v politiki skozi čas« (Assemblée Nationale 2016).

6 MEHANIZEM SPOLNIH KVOT

Ženska podrejenost v družbi ni bila odpravljena z zakonsko določenimi enakimi političnimi, ekonomskimi in socialnimi pravicami za oba spola. Tako zagotovljena pravna enakost med spoloma je le temeljni kamen, na katerega je možno dodajati ukrepe, ki bodo peljali v smer dejanskega uresničevanja enakih možnosti za oba spola. Eden izmed najpogosteje uporabljenih mehanizmov je mehanizem spolnih kvot (Dahlerup 2006, 6–9; Krook 2007, 368; Murko Pleš in drugi 2015, 31).

V literaturi zasledimo izraze kot so: ženske kvote, spolne kvote, celo moške kvote. Terminologija se je spreminjala skozi čas, ko se je postopoma izluščil glavni namen kvot v posameznem političnem prostoru: ženske kvote so izrecno usmerjene na popravljanje ženske podzastopanosti ter določajo minimalen delež ali število žensk na kandidatnih listah, bolj redko pa v političnih telesih; namen spolnih kvot pa je zmanjšati sedanjo in možno bodočo diskriminacijo tako žensk, kot tudi moških (Šinko 2006, 50–51). Podobno se do ženskih oziroma spolnih kvot opredeli tudi Dahlerup (2008, 16), ki pravi, da ženske kvote določajo minimalno število ali delež žensk, spolne kvote pa minimalno in maksimalno število ali delež za oba spola, običajno ne več kot 60 % in ne manj kot 40 % za posamezen spol.

Murray (2014, 530) pa se problema ženske podzastopanosti loti z nasprotne strani, z vidika moške nadzastopanosti in vpelje pojem moških kvot, kot najvišji delež zastopanosti moških. Osredotočanje na maksimalno zastopanost moških, namesto na minimalno zastopanost žensk, pomeni prenos bremena dokazovanja kompetenc z žensk na moške, zmanjšano je stigmatiziranje žensk, izvoljenih s pomočjo mehanizma kvot, proces političnega rekrutiranja pa postaja bolj odprt in omogoča popolno tekmovalnost.

»V Sloveniji nimamo ženskih ali moških kvot, imamo spolne kvote. Ampak govorimo pa vedno o ženskih kvotah.« (Roksandić 2016).

Namen spolnih kvot je obema spoloma omogočiti enake možnosti kandidiranja za politične položaje in zagotoviti, da ženske kot podprezentirana skupina dosežejo vsaj približno enake izhodiščne možnosti za vstop v politiko (Antić Gaber in drugi 2003, 48). Spolne kvote so mehanizem, ki prisilijo selektorje (v večini političnih sistemov so to politične stranke), da rekrutirajo več žensk na kandidatne liste ter predstavljajo premik od »enakih možnosti« do »enakih rezultatov« (Dahlerup 2006, 6–9). Torej, da bodo enake možnosti za oba spola v fazi

kandidiranja v bodoče postopoma zagotovile tudi enake možnosti za oba spola v fazi izvolitve.

Obstaja več tipologij spolnih kvot, Dahlerup jih loči glede na:

- fazo politične rekrutacije, v kateri se pojavijo oziroma vplivajo nanjo;
- njihovo zakonsko obveznost (Dahlerup 2006, 19–21).

Ta tipologija prinaša več vrst kvot, kot je shematično predstavljeno v Tabeli 6.1.

Tabela 6.1: Tipi spolnih kvot

obveznost	faza politične rekrutacije		
	motivirani (aspiranti)	kandidati	izvoljeni
zakonske kvote		kandidatne kvote	rezervirani sedeži
strankarske kvote	kvote za motivirane	kandidatne kvote	rezervirani sedeži

Vir: Dahlerup (2006, 21).

Podobno tudi Krook in Norris (v Krook 2009, 6–9) oblikujeta tri osnovne tipe spolnih kvot, ki se le minimalno razlikujejo od zgoraj predstavljenih:

- rezervirani sedeži: minimalno število žensk v predstavniškem telesu je zakonsko določeno; ta tip kvot je uveljavljen le v posameznih državah Afrike, Azije in Bližnjega Vzhoda;
- strankarske kvote: so prostovoljno sprejete s strani političnih strank in opredeljujejo minimalno število oziroma odstotek ženskih kandidatk na volitvah; v začetku so bile predvsem značilne za leve politične stranke v zahodni Evropi, sedaj so razširjene po vsem svetu;
- zakonske kvote: so zapisane v zakonu oziroma v ustavi določene države in zahtevajo minimalno število oziroma odstotek obeh spolov na volitvah; prvi so jih sprejeli v Argentini, danes pa so uveljavljene tako v državah Latinske Amerike, Afrike in Evrope.

Enotne razlage, kaj je vplivalo na odločevalce v državah po svetu, da so uvedli zakonske spolne kvote, ni. Gre namreč za kompleksno vprašanje znotraj različnih družbenih

kontekstov. Kljub vsemu lahko močan vpliv pri uveljavljanju mehanizma spolnih kvot pripišemo trem skupinam igralcev (Krook 2009, 20–35):

- ženska gibanja,
- politične elite,
- mednarodne organizacije s svojimi zavezujočimi dokumenti in transnacionalna omrežja – na četrti svetovni konferenci OZN o ženskah, ki je potekala 15. septembra 1995 v Pekingu, so se države članice v enem od zastavljenih ciljev zavezale k uresničevanju spolnega uravnoteženja v postopkih izbire kandidatov in predstavniških telesih; uravnoteženost spolov v politiki je prav tako eden izmed ciljev Evropske unije (Dahlerup in Freidenvall 2008, 9).

Mehanizem spolnih kvot je uveljavljen v mnogih državah. Analiza, ki vključuje 236 držav sveta, dostopna na spletni strani Quota Project (2016), kaže, da so spolne kvote v 28 državah opredeljene v ustavi, v 68 državah so opredeljene v volilni zakonodaji; 53 držav po svetu uporablja prostovoljne strankarske kvote, v 23 državah pa uporabljajo rezervirane sedeže za zagotovitev žensk v predstavniških telesih.

Mehanizem spolnih kvot prinaša spremembe v političnem prostoru posamezne države in je tako različno sprejet. Razvile so se številne razprave in argumenti za in proti uvedbi spolnih kvot, s katerimi bi zagotovili bolj uravnoteženo zastopanost obeh spolov v politiki.

Najpogostejši argumenti nasprotnikov kvot so (Dahlerup in Fridenvall 2008, 18–19):

- politično predstavništvo pomeni predstavništvo idej in interesov in ne predstavništvo spola ali družbenih skupin;
- politično predstavništvo je vprašanje zaslug – naj zmaga najprimernejši kandidat;
- kvote so v nasprotju s principom enakih možnosti za vse, saj dajejo prednost eni družbeni skupini;
- kvote predstavljajo obrnjeno diskriminacijo, saj lahko primernejši moški kandidati izgubijo priložnost na račun žensk;
- kvote so v nasprotju s principom avtonomije političnih strank pri selekciji kandidatov, saj je proces izbire kandidatov omejen;
- kvote so nedemokratične, saj volivci v celoti ne odločajo o tem, kdo naj jih predstavlja;

- mnogo žensk si ne želi zasesti političnih položajev; če bi si tega želele, bi število žensk v politiki naraslo;
- mnogo žensk si ne želi biti izvoljenih zgolj zaradi njihovega spola – kvote napeljujejo k pomisleku, da je bila ženska izvoljena zgolj zaradi spola in ne zaradi sposobnosti;
- spolne kvote bodo spodbudile tudi druge družbene skupine, da zahtevajo kvote zase;
- kvote so nepomembne: moški in ženske imajo enak status v družbi;
- kvote so simbol vsiljene emancipacije na avtoritaren način.

Na drugi strani, zagovorniki vpeljave spolnih kvot, ponujajo številne argumente za sprejetje kvot za uravnoteženje prisotnosti obeh spolov v politiki (Dahlerup in Fridenvall 2008, 19):

- predstavniško telo naj bi odsevalo glavino družbenih skupin v določeni družbi, glede na to, da ženske predstavljajo polovico populacije, bi morale biti takšno tudi njihovo zastopstvo v predstavniškem telesu;
- politično predstavništvo se ne nanaša zgolj na zasluge in kompetence, ampak predvsem na predstavljanje ljudi;
- politično predstavništvo se nanaša na pravice in pravičnost – ženske imajo pravico do enake zastopanosti;
- spolne kvote ne diskriminirajo, ampak so odgovor na obstoječo diskriminacijo žensk in preprečujejo sedanje ter prihodnje mehanizme izključevanja;
- kvote ne povzročajo obrnjene diskriminacije, ampak le omejujejo politične stranke, da nominirajo pretežno moške ter jih prisilijo, da poiščejo primerne, sposobne ženske kandidatke;
- ženske so enako sposobne kot moški;
- politična sfera potrebuje ženske izkušnje;
- ženske najboljše predstavljajo ženske;
- kvote so hitra metoda za povečanje izvoljenih žensk;
- vključevanje žensk v politične sfere prispeva k demokratizaciji ter k povečanju legitimnosti političnega sistema.

Spolne kvote so bile v Sloveniji uvedene leta 2005, skupaj z vso zakonodajo s področja enakosti spolov, ki je bila v Sloveniji sprejeta v času približevanja Slovenije k Evropski uniji. In to je bistven podatek, poudarja Roksandić (2016).

Danes, v teh pogojih, ne verjamem, da bo karkoli bolje, vse gre samo še navzdol, nazaj. V tem času so bili dvakrat dani zakonodajni predlogi spremembe zakonodaje na področju volitev, pa so ju obakrat zavrnilo že v prvem branju. Ko je Miro Cerar ustanovil svojo stranko in kot mandatar začel oblikovati vlado, so v medijih krožila imena praviloma moških kandidatov, samo dve, tri ženske kandidatke. Takrat smo mu napisale javno pismo in ga opozorile, kaj je normalna demokracija in kako je Juncker to uredil v Evropski komisiji, potem so najavo kandidatov in kandidatke odložili za en teden in dodal na njo polovico imen ministric. Vedno mora obstajati pritisk, politični odločevalci morajo čutiti, da jih gledajo (Roksandić 2016).

7 POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO IN ŽENSKE V SLOVENIJI: LOKALNA RAVEN

Še do nedavnega je veljalo, da ženske na lokalni ravni lahko uveljavljajo večji politični vpliv in da lažje dostopajo do položajev v lokalnih skupnostih, kot na nacionalni ravni, vendar nekateri trendi v zadnjem času kažejo, da se dogaja ravno nasprotno – da ženske predstavljajo precej manjši odstotek v lokalni politiki kot na nacionalni ravni – to velja tudi za Slovenijo (Antić Gaber in drugi 2016, 1).

V diplomskem delu preučujem vpliv uvedbe spolnih kvot na število kandidiranih in izvoljenih žensk na lokalnih volitvah za članice občinskih svetov v Sloveniji. Predstavniško telo je v mojem preučevanem primeru občinski svet, ki je »najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine« (ZLS-UPB2, 29. člen).

8 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OBČINSKIH SVETOV IN NA PRISOTNOST ŽENSK V NJIH

Na splošno sem glavne dejavnike, ki vplivajo na prisotnost žensk v politiki že predstavila, v nadaljevanju predstavljam še značilnosti teh dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje značilnosti predstavništva in prisotnost žensk v njih v Sloveniji.

8.1 INSTITUCIONALNI DEJAVNIKI

8.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA

Splošno volilno pravico na lokalni ravni ureja Zakon o lokalnih volitvah (ZLV-UPB3), ki pravi, da ima pravico voliti in biti voljen za člana občinskega sveta vsak državljan Republike Slovenije, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let starosti; to pravico ima tudi državljan druge države članice Evropske unije, ki ima dovoljenje za stalno prebivanje in prijavljeno stalno prebivališče oziroma potrdilo o prijavi prebivanja in prijavljeno začasno prebivališče v Republiki Sloveniji (ZLV-UPB3, 5. člen).

Formalna ureditev volilne pravice torej, tako kot v ostalih demokratičnih državah, ne omejuje možnosti enakomerne zastopanosti žensk in moških v predstavniških telesih.

8.1.2 VOLILNI SISTEM

Volilni sistem, ki je v uporabi za lokalne volitve, je drugačen od tistega na državni ravni, pri državnozborskih volitvah se uporablja proporcionalni sistem, na lokalnih volitvah pa sta v uporabi tako proporcionalni, kot večinski volilni sistem, vendar morajo biti upoštevana vsa tista načela, ki so se uveljavila v sodobnih demokratičnih volilnih sistemih, kot so predvsem načelo splošne in enake volilne pravice, neposrednost in svobodnost volitev ter tajnost glasovanja (Haček 2004b, 23).

V Sloveniji sta na lokalni ravni v uporabi dva medsebojno popolnoma različna volilna sistema, zakon namreč določa (ZLV-UPB3, 9. člen – 15. člen):

- če šteje občinski svet manj kot 12 članov, se člani občinskega sveta volijo po večinskem načelu; volivec lahko glasuje največ za toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti; izvoljeni so kandidati, ki so dobili največ glasov;
- če šteje občinski svet 12 ali več članov, se člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem načelu; glasuje se o listah kandidatov v volilni enoti, volivec lahko glasuje samo za eno listo kandidatov; volivec ima možnost označiti enega kandidata, ki mu daje pri izvolitvi prednost pred ostalimi kandidati na listi

(preferenčni glas); če se glasuje o listah kandidatov v občini kot eni volilni enoti, se mandati dodelijo listam kandidatov po zaporedju najvišjih količnikov, ki se dobijo tako, da se število glasov za vsako listo kandidatov deli z vsemi števili od ena do števila članov občinskega sveta (D'Hondtov sistem), z liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista; če pa se glasuje o listah kandidatov po volilnih enotah, se število mandatov, ki jih dobi posamezna lista v volilni enoti, ugotovi s količnikom, ki se izračuna tako, da se skupno število glasov, oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti, deli s številom članov občinskega sveta, ki se volijo v volilni enoti, s tem količnikom se deli število glasov za listo, listi pripada toliko mandatov, kolikokrat je količnik vsebovan v številu glasov za listo.

Kot kaže Tabela 8.1 je v Sloveniji za volitve občinskih svetov prevladujoča uporaba proporcionalnega volilnega sistema, se pa razlika med številom občin s proporcionalnim volilnim sistemom in številom občin z večinskim volilnim sistemom zmanjšuje. Predvsem zaradi ustanavljanja novih, manjših občin, za katere velja večinski volilni sistem.

Tabela 8.1: Število občin glede na vrsto volilnega sistema na lokalnih volitvah v Sloveniji od leta 1994 do 2014

lokalne volitve	1994	1998	2002	2006	2010	2014
število občin z večinskim volilnim sistemom	16	48	48	60	60	64
št. občin s proporcionalnim volilnim sistemom	131	144	145	150	147	148

Vir: Statistični urad RS (2016), Antić in drugi (2016, 8)

V proporcionalnem volilnem sistemu lahko volivec odda prednostni oziroma preferenčni glas enemu kandidatu z liste, za katero je glasoval. Minimalno število preferenčnih glasov, ki jih mora osvojiti posamezni kandidat, da se uvrsti pred kandidate, ki so na listi pred njim, imenujemo prag za kandidata in je bil v Sloveniji različno definiran za posamezne lokalne volitve (Toplak 2003, 27):

- na lokalnih volitvah leta 1994 in 1998 je prag znašal 50 %, kar pomeni, da bi morale biti število prejetih preferenčnih glasov kandidata višje od polovice vseh prejetih glasov za listo, na kateri je kandidiral; takega števila glasov ni prejel nobeden od kandidatov;
- na lokalnih volitvah 2002 se je s spremembo Zakona o lokalnih volitvah prag za kandidata znižal na 10 % vseh glasov, dodan pa je bil še 25% prag, ki ga je morala doseči lista; možnost izvolitve je pri takem pragu v precejšnji odvisnosti od števila kandidatov na listi – manjše, kot je število kandidatov na listi, večje možnosti imajo za izvolitev s pomočjo preferenčnega glasu.

Za oddajo preferenčnega glasu se v Sloveniji odloča malo volivcev, in sicer od pet do trideset odstotkov volivcev po posameznih občinah, uporaba preferenčnega glasu je porasla v manjših občinah, v večjih pa je upadla, vendar so tudi izjeme (Murska Sobota, Celje, Maribor); osebno poznavanje kandidatov in možnost volivca, da se je uspel seznaniti z imeni kandidatov na (manjših) listah so glavni razlogi za porast uporabe preferenčnega glasovanja v majhnih občinah (Toplak 2003, 32–33).

Podrobnejša analiza zadnjih dveh lokalnih volitev (leta 2010 in 2014) je pokazala, da moški kandidati organizirano nagovarjajo volivke in volivce, naj jim oddajo preferenčni glas, medtem, ko so se ženske tega nekoliko bolj začele posluževati šele na zadnjih volitvah; na volitvah 2014 je bilo med izvoljenimi svetnicami in svetniki 340 izvoljenih s prednostnim glasom, med njimi 63 svetnic ali 18,5% žensk (Murko Pleš in drugi 2015, 22-23).

Proporcionalni volilni sistem se v političnih razpravah omenja kot pozitivni dejavnik, ki omogoča ali celo spodbuja večji delež žensk v predstavniških telesih. To se potrjuje tudi v Sloveniji, a nekateri raziskovalni podatki za Slovenijo kažejo, da so kandidatke bolj izvoljive v občinah z večinskim volilnim sistemom (Fink Hafner in Krašovec 2004, 118–120). Ta ugotovitev je izšla iz analize lokalnih volitev leta 2002. Torej pred letom 2005, ko so bili v Sloveniji sprejeti zakonski ukrepi, zapisani v Zakonu o lokalnih volitvah (ZLV-UPB3), ki naj bi postopoma zagotavljali enakomerno zastopanost obeh spolov na kandidatnih listah in posledično uravnoteženo zastopanost obeh spolov v občinskih svetih: na lokalnih volitvah leta 2006 je minimalna kvota za posamezen spol znašala 20 %, pri razvrščanju kandidatov na kandidatne liste pa je bilo potrebno upoštevati pravilo, da mora biti na zgornji polovici

kandidatne liste vsak tretji kandidat ali kandidatka drugega spola; na lokalnih volitvah 2010 se je povečala višina kvote na 30 %; na lokalnih volitvah leta 2014 pa je bila višina kvote 40 %, z namenom še večjega spolnega uravnoveženja kandidatnih list, zlasti pa možnosti izvolitve, je bilo uvedeno izmenično razvrščanje po spolu v zgornji polovici liste.

Po uvedbi teh zakonodajnih ukrepov pa praksa v Sloveniji in drugod kaže, da je izvoljivost žensk večja v občinah s proporcionalnim volilnim sistemom, ki imajo višje število svetniških mest in da v večinskem volilnem sistemu ne učinkujejo nobeni trenutni ukrepi za več žensk v občinskem svetu; v večinskem volilnem sistemu imamo namreč večje število volilnih enot, kjer se praviloma volijo le 1 do 3 mandati, pri kandidiranju 1 do 3 kandidatk in kandidatov pa je nemogoče zagotoviti uravnoveženost spolov oz. spolno kvoto, kar posledično pomeni izvolitev manjšega števila žensk; za proporcionalni volilni sistem pa Zakon predpisuje, da nobena volilna enota ne sme imeti manj kot 5 mandatov in kadar je mandatov le 5, obstaja verjetnost, da je na kandidatni listi le 1 ženska in zato toliko manjša možnost, da je ženska izvoljena (Antić Gaber in drugi 2016, 10). Roksandić (2016) ob tem opozarja, da je potrebno analizo vpliva spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete delati ločeno, iz analize je potrebno izločiti vse občine z večinskim volilnim sistemom, saj v večinskem sistemu ni list in ni kvot.

Murko Pleš in drugi (2015, 31) pa predlagajo še, da bi bilo smiselno predpisati tudi spolne kvote za volitve v večinskem volilnem sistemu in sicer na način, da mora posamezen predlagatelj, politična stranka ali skupina volivk in volivcev, v skupnem številu vseh kandidatk in kandidatov, ki jih kandidira v posamezni občini, ne glede na število in velikost volilnih enot, zagotoviti najmanj 40 % enega spola.

8.1.3 POLITIČNE STRANKE

Politične stranke so tiste organizacije, ki pomagajo kandidatom vstopiti v predstavniška telesa (Haček 2004a, 64). Če imajo na nacionalni ravni politične stranke res najpomembnejšo vlogo v procesu selekcije in nominacije kandidatov, pa stranke v Sloveniji na lokalni ravni v tem vidiku dobijo tekmeča. Zakon o lokalnih volitvah namreč določa, da kandidate za člane občinskega sveta določijo politične stranke v občini in volivci v volilni enoti (ZLV-UPB3, 48. člen).

»Politična stranka določi kandidate po postopku, določenem z njenimi pravili. Pri določanju kandidatov smejo sodelovati samo člani stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v občini. Kandidate določijo s tajnim glasovanjem.« (ZLV-UPB3, 51. člen)

Zaupanje v politične stranke v Sloveniji konstantno upada, zadnji podatki raziskave Politbarometer iz leta 2010 kažejo, da političnim strankam zaupa le še šest odstotkov vprašanih, kar polovica vprašanih pa jim izrazito ne zaupa (Haček in Kukovič 2011, 379).

»Kandidate za člane občinskega sveta v posamezni volilni enoti lahko določi s podpisovanjem skupina volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti. Potrebno število podpisov je najmanj 1 % od števila volivcev v volilni enoti, ki so glasovali na zadnjih rednih volitvah v občinski svet, vendar ne manj kot 15.« (ZLV-UPB3, 54. člen)

Analize slovenskih lokalnih volitev kažejo, da nestranski kandidati beležijo tudi vedno večjo uspešnost v primerjavi s kandidati političnih strank. Ta fenomen pojasnjujejo naslednja dejstva (Haček 2009, 79):

- večinski volilni sistem, ki se, kot smo videli, uporablja v vedno večji meri za volitve županov in članov občinskih svetov, je neodvisnim kandidatom precej bolj naklonjen kot proporcionalni sistem;
- slovensko javno mnenje je političnim strankam izrazito nenaklonjeno;
- na lokalnih volitvah volivci pogosto volijo kandidate, ki jih osebno poznajo, strankarska pripadnost ne igra tako veliko vloge kot na nacionalni ravni.

Podpora nestranskim kandidatom stabilno raste v vseh tipih občin, ne glede na volilni sistem, od prvih lokalnih volitev leta 1994 vse do zadnjih leta 2014; edino odstopanje od te ugotovitve predstavljajo občine srednjega velikostnega reda (od 10.000 do 30.000 prebivalcev), kjer podpora nestranskim listam nekoliko niha od volitev do volitev, vendar je skupni trend še vedno naraščajoč (Haček in Kukovič 2011, 386).

Kljub vsemu pa politične stranke tudi v Sloveniji še vedno ostajajo glavne vratarke, saj so, kot poudarja Roksandić (2016), v večini primerov še vedno politične stranke tiste, ki vlagajo največ kandidatnih list; nestranske liste velikokrat ustanovljajo župani, ki so v preteklosti že bili člani političnih strank, tudi dveh ali treh.

Na problem neodvisnosti nestranskih kandidatov opozarjata tudi Haček in Kukovič (2011, 390), ki sta dejansko neodvisnost nestranskih kandidatov preverjala s pregledom imenskega seznama izvoljenih županov, ki so kandidirali na nestranskih listah in ugotovila, da med izvoljenimi zlahka najdemo osebe, ki so bile v preteklosti člani političnih strank in celo poslanci Državnega zbora.

8.2 INDIVIDUALNI DEJAVNIKI

Kot smo videli, sta edini formalni omejitvi za kandidaturo žensk na volitvah v Sloveniji polnoletnost in državljanstvo, a kot smo že napisali je seveda potrebna tudi želja po kandidiranju. Javnomnenjska raziskava Centra za politološke raziskave na Fakulteti za družbene vede je potrdila stereotip o manjši pripravljenosti žensk v Sloveniji, da bi kdaj kandidirale na lokalnih volitvah – leta 2002 91,4 % anketiranih žensk ni bilo pripravljenih v prihodnosti kandidirati za županjo ali občinsko/mestno svetnico, med moškimi anketiranci je bilo takih 79,1 % (v Krašovec in Fink Hafner 2004, 85–95).

V nasprotju s predstavljenimi podatki, Roksandić (2016) pravi, da danes ni več možno reči, da ženske nočejo iti v politiko, saj smo na zadnjih lokalnih volitvah leta 2014 imeli 45 % ženskih kandidat; res pa je, da ko kandidatka enkrat, dvakrat ni izvoljena, običajno ni več pripravljena, da bi še kandidirala.

Roksandić iz Ženskega lobija Slovenije razloge za manjšo motiviranost žensk, da bi sodelovale pri političnem odločanju, navaja takole:

Tiste ženske, ki nimajo pojma o politiki, se praviloma ne podajo vanjo. Pri moških te zavore ni. Ženske niso pripravljene iti v tekmo na vse ali nič. Izkušnje pa tudi kažejo, da takoj ko ženska v politiki malo izstopa, jo mediji požrejo. Moškega nikoli ne gledajo tako kot žensko, ki jo lahko diskreditirajo samo zaradi njenega videza. Za nameček se strokovno težje vračajo v svoj poklic. Ni težko razumeti, zakaj se v majhnem okolju, kakršno je Slovenija, ženske ne podajajo v politiko. Pri nas ni razumevanja enakosti spolov, še najmanj na ministrstvih. Nobenih ukrepov ni, ki bi spodbujali ženske k participaciji, niti ni volje, da bi bilo kako drugače. V Skandinaviji se zavedajo, da je

ekonomsko smiselno, da so ženske v politiki, saj se vlaga javni denar v njihovo izobraževanje; investiranje v ljudi je kapital. Pri nas ne razmišljamo tako. (Delo 2015).

Videli smo, da na odločitev žensk, da se bodo politično udeleščevale, vpliva tudi njihova ekonomska neodvisnost, ki se povečuje s finančnimi viri in časom, a v Sloveniji ekonomska neodvisnost žensk očitno še ni dosežena, saj Feministični manifest (2014, 4–5) ugotavlja:

- da se je stopnja zaposlenosti v zadnjih dvajsetih letih zviševala, vendar je zaposlenost žensk ostala približno enako nižja od stopnje zaposlenosti moških; in ni videti, da bo dosežen cilj EU, da bomo leta 2020 dosegli 75 odstotno zaposlenost žensk in moških; Roksandić (2016) na tem mestu izpostavlja, da je problematično to, da v Sloveniji nikoli ne govorimo o brezposelnosti žensk, ampak le o brezposelnosti v družbi v splošnem smislu, uspešnost ukrepov na tem področju se meri po tem, da je na izobraževanjih prisotnih več žensk kot moških, kar pa ni težko doseči, saj se ženske izobraževanju praviloma udeležujejo več kot moški;
- da med novimi zaposlitvami narašča trend negotovih zaposlitev, ki prizadenejo predvsem mlade in ženske;
- da je bila stopnja brezposelnosti žensk od leta 1995 vedno na višji ravni kot brezposelnost moških (z izjemo dveh kriznih let), od leta 2011 dalje se stopnja brezposelnosti žensk še povečuje;
- plačna vrzel se giblje v letih merjenja glede na različne podatke od 4 do 6 % na nacionalni ravni (z izjemo dveh kriznih let) medtem ko znašajo razlike v posameznih dejavnostih, poklicih in organizacijah tudi do 20 % in več;
- razlike v pokojninah žensk in moških, na škodo žensk, so posledica težjega dostopa žensk do zaposlitve, spolne segregacije trga dela, nižjega plačila, težjega dostopa do boljše plačanih in vodstvenih del, pretežnega prevzemanja bremen materinstva in skrbi za otroke in druge družinske člane; med prejemniki najnižjih pokojnin do 622 EUR sta dve tretjini žensk;
- zniževanje plač v javnem sektorju je nesorazmerno močnejše prizadelo ženske, saj tam predstavljajo večino zaposlenih;
- ukrepi, ki so znižali družinske dodatke, nadomestilo za dopust in nego in varstvo otroka, otroške dodatke, povečujejo tveganje revščine za ženske in krepijo odvisnost žensk od drugih družinskih članov;

- spolno nevtralni ukrepi, ki naj bi omogočali lažje usklajevanje obeh sfer življenja, zlasti fleksibilnih oblik dela in jih večinsko uporabljajo ženske (npr. starševski dopust, bolniški dopust za nego bolnega otroka, možnost skrajšanega delovnika zaradi starševstva) ne spodbujajo enakopravne delitve plačanega in neplačanega dela med moškimi in ženskami, ampak dejansko poglobljajo neenakost žensk v javni in zasebni
- v pregledu zadnjih petdeset let ostaja delitev dela med ženskami in moškimi v zasebnem življenju izrazito asimetrična: ženske še vedno opravijo večino domačega dela – v Sloveniji porabijo ženske za tovrstno delo 42 ur tedensko, moški pa 28 ur.

Položaj in okoliščine delovanja političark na lokalni ravni v Sloveniji, ki vplivajo tudi na odločitve vseh ostalih žensk, ki se za delovanje v politiki še odločajo, je moja sogovornica opisala takole:

Na enem izmed seminarjev mi je ena od izvoljenih svetnic povedala, da so jo s stranke takoj po izvolitvi klicali in ji rekli naj odstopi, da bo dobil priložnost njen strankarski kolega; druga svetnica, ki je edina ženska v občinskem svetu, je povedala, da skoraj ne pride do besede. To ni to, kar gledamo na nacionalni televiziji, ko se vsaj približno trudijo biti fini. To so občinski sveti, kjer se sedi za mizo in se vsi poznajo...In če nisi več politike, kar ženske večinoma niso, ker se niso mogle nikjer kaliti, te preglasijo. Ženske tudi prej obupajo in ne postavljajo pogojev. Iz neke politične stranke smo slišale, da mladci postavljajo pogoje v smislu: »grem na listo, ampak če ne bom izvoljen, hočem biti v tem in tem odboru«...in si že vnaprej vse razdelijo, ženske pa tega praviloma ne delajo. V Sloveniji imamo sedem občinskih svetov, v katerih sedi polovica žensk. Pariteto imamo. In jih sploh nočemo izpostavljati, ker vam zagotavljam, da na naslednjih volitvah ne bi bilo več paritete, ker bi bil pritisk okolja premočan. Ni vrednota in v mnogih okoljih tudi ni normalno, da se ženska ukvarja s politiko. Saj se je pokazalo s predsednico vlade... pa tudi s Katarino Kresal, ki je bila zelo sposobna ministrica, ampak je prišla iz leve stranke, ki desnici seveda ni po godu. In to je pri nas problem. Lahko te uničijo, dejansko so politično uničili nekaj žensk. To zunaj ne delajo. Naša levica in desnica sta v vrednotah 100 % narazen, zunaj je drugače – levica se je pomaknila že na sredino, prav tako desnica. (Roksandić 2016)

9 CIVILNODRUŽBENI IGRALCI IN PRISOTNOST ŽENSK V POLITIKI

9.1 ŽENSKÉ ORGANIZACIJE

Zasluge za umestitev vprašanja političnega udejstvovanja žensk na dnevni red političnih razprav v samostojni Sloveniji je v največji meri imelo močno žensko gibanje iz prve polovice devetdesetih let 20. stoletja. Takrat je v Sloveniji delovalo okrog 50 nevladnih ženskih skupin (Topolinjak 2013, 135). Leta 1991 je v Sloveniji obstajalo pet feminističnih skupin (Lilit, LL-Lezbična Lilit, SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja, Ženske za politiko in Ženska iniciativa Koper; v letih od 1992 do 1995 v okviru gibanja izideta feministična revija Delta in lezbična revija Lesbo, na različnih fakultetah se začnejo pojavljati ženske in feministične študije, pojavijo se Avtonomne ženske skupine v Ženskem centru na Metelkovi (Jalušič 2011, 178).

Ena izmed politično najpomembnejših skupin je bila skupina Ženske za politiko, ki je junija 1990 v Državnem zboru RS spodbudila ustanovitev Komisije za žensko politiko. Komisiji je predsedovala ena od članic skupine, ostale članice pa so bile poleg parlamentark tudi ženske iz civilnodružbenih skupin. Na pobudo Komisije za žensko politiko je bil julija 1992 ustanovljen Urad za žensko politiko. Ta se februarja 2001 preoblikuje v Urad za enake možnosti, marca 2012 Vlada RS Urad za enake možnosti ukine in njegove naloge prenese na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Čeprav je skupina Ženske za politiko po dveh letih prenehala delovati, je pomenila pomemben premik v državi feminističnih skupin – relativno zavračanje participacije v politiki enopartijske države se je spremenilo v pripravljenost na sodelovanje pri ustvarjanju novih politik (Jalušič 2011, 179).

Mirovni inštitut (ustanovljen leta 1991) je izšel iz novih družbenih gibanj, ki so nastala kot demokratična protinacionalistična in protirasistična alternativna v nekdanji Jugoslaviji v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Je zasebni, neodvisni in neprofitni raziskovalni zavod, ki zagovarja ranljive skupine in si skupaj z njimi prizadeva za odpravo diskriminacije. Med drugimi področji se ukvarja tudi z integracijo načela enakosti spolov (gender mainstreaming) ter deluje na področju politike spolov in enakih možnosti (Mirovni inštitut 2016).

Leta 2001 je bila ustanovljena iniciativa Koalicija za uveljavljanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških v javnem življenju, v njej so sodelovale ženske in moški, posameznice in posamezniki iz akademske sfere, iz različnih nevladnih in vladnih organizacij, političnih strank ter ženskih skupin pri političnih strankah, sindikatov in drugih oblik organizirane civilne družbe; koalicija je postala močna neformalna skupina s preko 200 članicami in člani, vidna organizirana oblika pritiska civilne družbe na nosilce političnega odločanja, ki je svoj cilj dosegla s sprejetjem amandmaja k Ustavi RS leta 2004, kar je omogočilo uvedbo spolnih kvot (Murko Pleš in drugi 2011, 9).

Ženski lobi Slovenije je bil ustanovljen leta 2007 in združuje osem nevladnih organizacij z različnih področij ter več kot deset posameznic iz akademskih krogov in vidnih pobudnic enakih možnosti za ženske in moške v Sloveniji. Aktivno se je vključil v kampanje za evropske volitve (kampanja 50/50, izdaja Delove priloge Odločajmo skupaj, okrogle mize), lokalne (okrogle mize) in državnozborske volitve (pred izrednimi volitvami v Državni zbor so analizirali kandidatne liste političnih strank in list za predčasne volitve v DZ z vidika možnosti izvolitve več žensk za poslanke) (Topolinjak 2013, 136). Pred lokalnimi volitvami 2010 je Ženski lobi Slovenije organiziral vzporedno volilno kampanjo »50–50«. Namen projekta je bil vplivati na vodstva političnih strank v času, ko oblikujejo kandidatne liste, zato, da bi čim več žensk uvrstila na izvoljiva mesta; prav tako pa vplivati tudi na volivce in volivke s tem, da so jih obveščali, kako prepoznati stranke, ki se zares zavzemajo za enakost spolov ter volivce pozivali, naj glasujejo za te stranke (Pleš in drugi 2011, 14). Ženski lobi Slovenije je član Evropskega ženskega lobija (European Women's Lobby – EWL), ki predstavlja nacionalne ženske organizacije držav članic EU, deluje pa v smeri uresničitve dveh ključnih ciljev – vzpostavitve enakosti med ženskami in moškimi ter vzpostavitve paritetne demokracije na vseh nivojih (Topolinjak 2013, 130).

Med novejšimi projekti, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem enakosti žensk v politiki, je projekt OPENN, ki so ga izvedli Mirovni inštitut, Filozofska fakulteta UL, Ženski lobi Slovenije, Skupnost občin Slovenije, Metina lista in Norveško združenje za lokalno in regionalno samoupravo, financiran pa je bil s strani Programa norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 in Službe vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Projekt je trajal od 1. februarja 2015 do 30. aprila 2016. Cilji projekta so bili:

- povečanje poznavanja in zavesti javnosti o ovirah, ki ženskam otežujejo udejstvovanje in dostop do položajev v političnem odločanju ter o prednostih udeležbe žensk v politiki;
- povečanje interesa žensk za sodelovanje v politiki, manj stereotipnih predstav o (ne)primernosti žensk zanjo;
- povečanje pripravljenosti na izvajanje ukrepov za večjo zastopanost in udeležbo ter za krepitev vloge žensk v politiki;
- povečanje znanja, sposobnosti in medsebojne podpore žensk v politiki na lokalni ravni.

Na temelju raziskav med ciljnimi skupinami (političarkami, možnimi kandidatkami in strankarskimi »vratarji«), je OPENN identificiral ovire za vstop žensk v politiko na lokalni in nacionalni ravni ter oblikoval mehanizme podpore, predloge nove zakonodaje in predloge za ozaveščanje med ženskami in moškimi, strokovnjaki, "vratarji" in splošno javnostjo. Z javnimi dogodki, treningi in široko publiciteto v klasičnih, strokovnih in novih medijih želi ustvariti boljše razumevanje prednosti ženske udeležbe v politiki. Kot navajajo v projektu OPENN, bo kot podpora ženskam za vstop v politiko služila tudi baza 100 potencialnih kandidatk za funkcije, interaktivni zemljevid političnih predstavnic v Sloveniji, intervence mnenjskih voditeljic v klasičnih medijih in na družbenih omrežjih ter video klip proti stereotipnim predstavam o ženskah.

Kot lahko vidimo, tudi v Sloveniji na področju enakomerne zastopanosti spolov delujejo civilnodružbeni akterji, vendar jih je relativno malo in bi jih potrebovali še več. Takšnega mnenja je tudi Roksandić (2016) iz Ženskega lobija Slovenije:

Civilnodružbene skupine v Sloveniji ne morejo nadomestiti vrzeli, ki je nastala, ker politične stranke ne izvajajo ciljnega izobraževanja in usposabljanja, saj so politične stranke večinski predlagatelj list. To smo videle, ko smo izvajale seminarje, ki jih je sicer organizirala Skupnost občin Slovenije v okviru že omenjenega projekta. Ženske desnih političnih strank praviloma ne hodijo na take seminarje, lahko domnevamo, da ni zaželeno. Res smo vedno pošiljale vabila predsednikom strank v določenem okolju, mogoče je bilo to narobe. Udeleženk seminarjev je bilo le 18–20, nič več; čim je nekaj v zvezi z ženskami, so odpori, to je tradicija pri nas.

9.2 MEDIJI

Ugotovitve ene izmed redkih analiz na področju slovenskih medijev in žensk, ki je bila izvedena na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, v študijskem letu 1997/98, kažejo med drugim tudi to, da slovenski mediji proizvajajo in konstruirajo podobo ženske kot nepolitičnega bitja; politični angažma ni nekaj, kar bi opredelilo »navadno« žensko in je rezerviran ali za tiste, ki se imajo same za nekaj posebnega in s tem seveda tvegajo, da jih drugi ne bodo imeli za dovolj posebne, da bi jih volili, ali pa za preveč posebne, da bi jih volili (Vogrinc 1999, 261–263).

Po skoraj dvajsetih letih, kljub temu, da smo v tem obdobju vzpostavili zakonodajo s področja enakosti spolov, slovenski mediji igrajo klavrno vlogo pri povečevanju zavesti o pomembnosti vključevanja žensk v politiko. Roksandić izpostavlja, »da izkušnje kažejo, da takoj, ko ženska v politiki malo izstopa, jo mediji požrejo« (Delo 2015).

Slovenske medije ne moremo uvrstiti med tiste civilnodružbene igralce, ki izvajajo strategije, ki vodijo v smer enakomerne zastopanosti obeh spolov v politiki oziroma v smer zmanjševanja podzastopanosti žensk v javnem življenju, tako v politiki, kot tudi v znanosti in gospodarstvu. Verjetno pa so, prav zaradi svojega mačehovskega odnosa do podzastopanega spola, pod drobnogledom. Projekt Meta Dekleta in podjetje Kliping d.o.o. namreč izvajata analize slovenskih medijev, z vidika zastopanosti žensk v tradicionalnih medijih. Vsak mesec spremljajo sedem najbolj gledanih informativno-analitskih oddaj na slovenskih televizijah (Odmevi, Studio City, Tarča, 24ur Zvečer, TV klub, Epilog in Svet na Kanalu A) in beležijo, kako pogosto dobijo priložnost strokovnjaki oz. strokovnjakinje, da v studiu povejo svoje mnenje in katere so teme v okviru katerih se jih najpogosteje vpraša za mnenje.

Podatki iz te analize razkrivajo, da so deleži zastopanosti žensk v najbolj gledanih informativno-analitskih oddajah na slovenskih televizijah v obdobju od septembra 2014 do junija 2015 naslednji (Meta dekleta Metina lista 2016):

1. Svet na Kanalu A – 36%;
2. Epilog na POP TV – 31%;
3. Danes na Planet TV – 28%;
4. Studio City na RTV Slovenija – 27%;

5. TV Klub na POP TV – 25%;
6. Tarča na RTV Slovenija – 23%;
7. Odmevi na RTV Slovenija – 22%.

Nizki deleži zastopanosti žensk v analiziranih informativnih oddajah še dodatno potrjujejo pasivnost slovenskih medijev v smislu izpostavljanja pomembnosti vloge žensk v očeh slovenske javnosti.

9.3 VOLIVCI

Glasovanje na volitvah predstavlja v bistvu temeljno sredstvo angažiranja državljanov v politiki, zato lahko uporabljamo glasovanje na lokalnih volitvah kot temeljni indikator državljanske participacije (Brezovšek 2004, 37). Posamezni volivec predstavlja odločilen element demokratične izvolitve oziroma imenovanja predstavniškega telesa, razumevanje delovanja posameznega volivca na lokalnih volitvah in njegovo pripravljenost (ne)sodelovanja v procesih, ki so povezani z njimi, lahko preučujemo prek naslednjih kazalnikov (Kustec Lipicer 2004, 126–136):

- volilna udeležba na lokalnih volitvah: razlogi za udeležbo na zadnjih lokalnih volitvah anketirancev v raziskavi Centra za politološke raziskave leta 2003 so (od najpomembnejšega do najmanj pomembnega): državljanska dolžnost, vplivati na prihodnost svoje občine, glasovati za svojega kandidata, glasovati za svojo politično stranko, preprečiti zmago nasprotnega kandidata, preprečiti zmago stranke, ki ji nasprotujejo; volitve kot državljansko dolžnost vidijo večinoma ženske, starostna skupina 61 let in več ter osnovnošolsko izobraženi iz vaškega okolja;
- interes za sodelovanje in (so)oblikovanje lokalne politike: participacijo volivcev lahko najbolj neposredno ocenimo na podlagi vprašanja, ali so pripravljeni kandidirati za mesto župana ali občinskega svetnika: raziskava Centra za politološke raziskave leta 2003 je pokazala, da je le 10,7 % vprašanih pripravljenih kandidirati za mesto v okviru lokalne oblasti, kar 85,2 % vseh anketirancev tudi v prihodnosti ne bi želelo kandidirati za katero izmed izvoljivih mest znotraj lokalne oblasti; nadalje lahko ugotavljamo participacijo tudi prek različnih oblik (so)delovanja pri odločanju na

lokalni ravni: empirični podatki raziskave »Stališča o lokalni demokraciji«, ki jo je leta 2003 izvedel Center za politološke raziskave kažejo, da so najbolj uporabljene oblike (so)delovanja: glasovanje na lokalnih volitvah (84,1 %), glasovanje na občinskem referendumu (53,4 %), udeležba na zboru občanov (27 %); manj se uporabljajo drugi mehanizmi oziroma sredstva: udeleževanje demonstracij, protestov, stavk v občini (3,8 %), objavljanja prek lokalnih medijev (3,9 %), pisanje dopisov (11,2 %), podpisovanje peticij (15 %), pogovori z občinskimi svetniki, županom (18 %);

- organiziranost posameznikov: organizirano delovanje na lokalni ravni nam podaja rezultate o stopnji in intenzivnosti udejstvovanja posameznikov v okviru oblik organiziranih skupin: raziskava Centra za politološke raziskave leta 2003 je pokazala, da le 10,9% anketirancev stalno sodeluje v nepolitičnih organizacijah (društva, klubi, združenja), v političnih strankah pa je le 1 %;
- vrste političnega delovanja: prepričevanje prijateljev, da bi volili določenega kandidata/stranko; nošenje priponke stranke/kandidata; obisk političnega zborovanja; zbiranje sredstev za volilno kampanjo; kandidiranje na listi; pogovarjanje z lokalnimi politikami; sodelovanje kot prostovoljec v volilni kampanji; raziskava Centra za politološke raziskave leta 2003 je pokazala, da so anketiranci zelo poredko uporabljali te vrste političnega delovanja: najpogosteje so se pogovarjali z lokalnimi politikami o političnih problemih (15,7 %), bili na političnem zborovanju (12,1 %) in prepričevali prijatelje, da bi volili za določeno stranko (8,7 %);
- splošno zanimanje za lokalno politiko: rezultati raziskave Centra za politološke raziskave leta 2003 so pokazali, da se v povprečju volivci bolj zanimajo za lokalno politiko kot za politiko nasploh: 56 % se za lokalno politiko zanima, 31,1 % je takih, ki se sploh ne zanimajo in 12,9 % je takih, ki jih lokalna politika zelo zanima (moški med 46 in 60 let); za lokalno politiko se najbolj zanimajo anketiranci, ki so dosegli poklicno izobrazbo, sledijo pa jim tisti z višjo ter visoko izobrazbo; zanimanje za lokalno politiko je najvišje med anketiranci, ki živijo v vaškem okolju; v skupini tistih anketirancev, ki se za lokalno politiko najmanj zanimajo, pa najdemo ženske, starostno skupino do 30 let, osnovnošolsko izobražene anketirance in tiste, ki živijo v primestju;
- zadovoljstvo z lokalno demokracijo: Raziskava Centra za politološke raziskave leta 2003 je pokazala, da je 80 % anketirancev zadovoljnih z lokalno samoupravo, zelo

zadovoljnih in zelo nezadovoljnih pa je v vsaki skupini okrog 8 % anketirancev; med najbolj nezadovoljnimi najdemo ženske, starostno skupino med 46 in 60 let, višje in visoko izobražene ter prebivalce primestnega okolja.

Vprašanje volilnega odločanja je preučevala javnomnenjska raziskava »Stališča o lokalni demokraciji«, ki jo je februarja in marca 2003 za Center za politološke raziskave izvedel Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ugotovili so, da so volivcem pri njihovem odločanju na volitvah najpomembnejše politične izkušnje kandidatov, najmanj pomemben pa je spol kandidatov (Krašovec in Fink Hafner 2004, 91). Čeprav na prvi pogled podatek deluje spodbudno, se izkaže, da ravno poudarek volivcev na političnih izkušnjah kandidatov, ko se odločajo komu bodo dodelili svoj glas, kandidatke diskriminira, saj imajo praviloma manj političnih izkušenj kot moški (Fink Hafner in drugi 2011, 202–203).

Kot že navedeno je vloga volivcev v okviru lokalnih volitev v Sloveniji pomembna, saj jim Zakon o lokalnih volitvah v 48. členu podeljuje pravico določiti kandidate za občinske svetnike. Aktivno so torej lahko udeleženi tako v fazi izbora kandidatov kot pri samem glasovanju na volitvah.

10 ANALIZA LOKALNIH VOLITEV V SLOVENIJI

Do danes je bilo v samostojni Sloveniji izvedenih šest volitev na lokalni ravni: leta 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014. Člane občinskih svetov se voli po večinskem ali po proporcionalnem sistemu. Večinski volilni sistem se uporablja v manjših občinah, katerih občinski sveti štejejo manj kot 12 članov (ZLV-UPB3, 9. člen). Ta sistem dopušča večjo možnost uveljavitve posameznikov in daje manj političnega prostora strankam (Haček 2004b, 25). V večjih občinah pa je v veljavi proporcionalni volilni sistem, pri katerem se glasuje o listah kandidatov (ZLV-UPB3, 9. člen), stopnja vpliva volivcev na izbiro oseb pa je zagotovljena s preferenčnim glasovanjem (Haček 2004b, 26).

Prve volitve v organe občin kot temeljne enote lokalne samouprave so bile izvedene 4. decembra 1994, takrat je bilo v Sloveniji 147 občin, v 131-ih občinah so volili po

proporcionalnem volilnem sistemu, v 16-ih občinah pa po večinskem volilnem sistemu (Statistični urad RS). Na vsako kandidatko je prišlo skoraj šest kandidatov, na eno izvoljeno občinsko svetnico je bilo izvoljenih nekaj več kot devet svetnikov (Kontelj 2007, 13).

V obdobju med prvimi in drugimi lokalnimi volitvami se je povečalo število občin, tako je bilo na lokalnih volitvah leta 1998 že 192 občin, kar je povečalo tudi število članic in članov občinskih svetov. Nastanek več manjših novih občin je vplivalo tudi na povečanje števila občin z večinskim volilnim sistemom, le-teh je bilo 48, medtem ko je število občin s proporcionalnim volilnim sistemom naraslo v manjši meri, na 144 občin (Statistični urad RS). Leta 2002 so volitve potekale v 193-ih občinah, število občin z večinskim volilnim sistemom se ni spremenilo, po proporcionalnem volilnem sistemu pa so volili v 145-ih občinah (Statistični urad RS).

Na lokalnih volitvah leta 2006 je bila prvič upoštevana novela zakona o lokalnih volitvah, ki je določala minimalno kvoto 20 % za vsak spol, pri razvrščanju kandidatov na kandidatne liste pa je veljalo pravilo, da mora biti na zgornji polovici kandidatne liste vsak tretji kandidat ali kandidatka drugega spola. Volitve so potekale v 210-ih občinah, v 150-ih občinah se je volilo po proporcionalnem volilnem sistemu, v 60-ih občinah pa po večinskem volilnem sistemu (Statistični urad RS).

Na lokalnih volitvah leta 2010 se število občin od prejšnjih volitev ni spremenilo, spremenil pa se je odstotek spolne kvote, ki je za te volitve znašal 30 %. V 147-ih⁵ občinah so volili po proporcionalnem volilnem sistemu, v 60-ih občinah pa po večinskem volilnem sistemu (Statistični urad RS).

Na zadnjih lokalnih volitvah leta 2014, se je število občin povečalo na 212, višina kvote pa na 40 %, uvedeno je bilo izmenično razvrščanje po spolu v zgornji polovici liste. V 148-ih občinah so se občinski sveti volili po proporcionalnem volilnem sistemu, v 64-ih občinah pa po večinskem volilnem sistemu (Antić Gaber in drugi 2016, 8).

⁵ Število občin leta 2010 je bilo 210, vendar v treh občinah lokalnih volitev niso izpeljali (zato je število občin, v katerih so volili po proporcionalnem volilnem sistemu, manjše za tri). V mestni občini Koper in občini Trebnje volitev ni bilo, ker je ustavno sodišče prejelo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti zakona o ustanovitvi omenjenih občin ter o določitvi njunih območij; v občini Muta pa volitev niso izpeljali zaradi zapletov, povezanih s prehodom s proporcionalnega na večinski volilni sistem (Statistični urad RS).

Tabela 10.1: Deleži žensk med kandidati in izvoljenimi ter izvoljivost žensk na lokalnih volitvah leta 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014

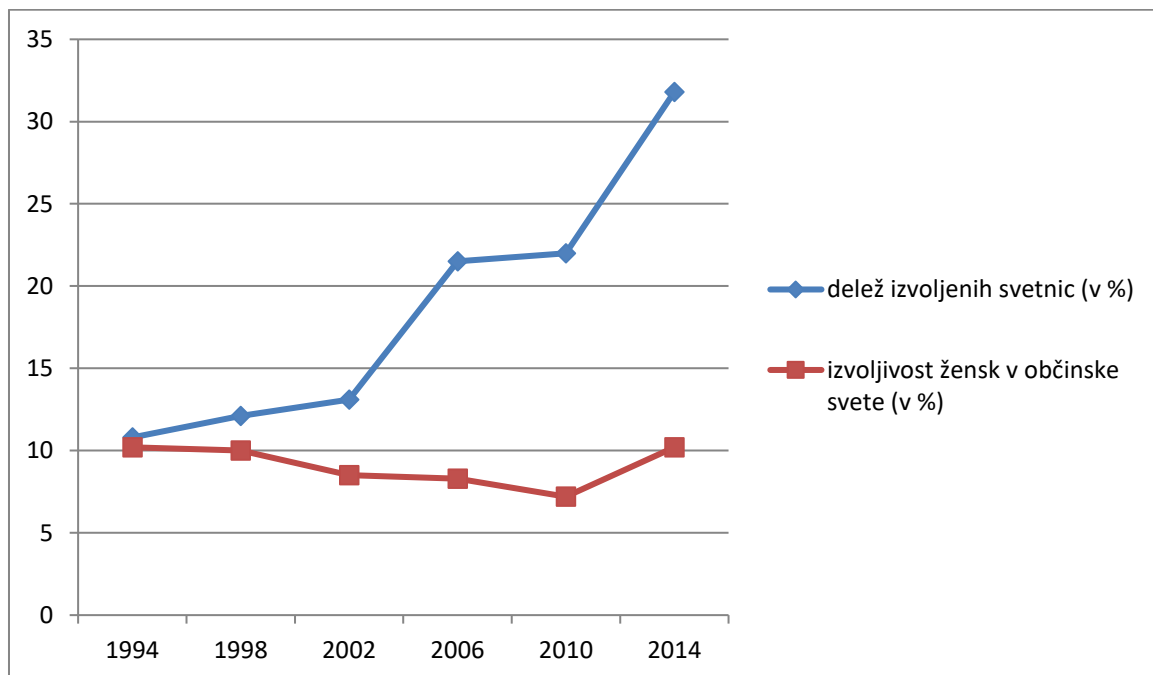
		kandidati	izvoljeni	izvoljivost žensk
lokalne volitve 1994	vsi	16.820	2.779	
	ženske	2.921	299	10,2 %
	delež žensk	17,4 %	10,8 %	
lokalne volitve 1998	vsi	20.314	3.188	
	ženske	3.830	384	10,0 %
	delež žensk	18,9 %	12,1 %	
lokalne volitve 2002	vsi	23.426	3.231	
	ženske	4.976	423	8,5 %
	delež žensk	21,2 %	13,1 %	
lokalne volitve 2006	vsi	26.721	3.386	
	ženske	8.762	728	8,3 %
	delež žensk	32,8 %	21,5 %	
lokalne volitve 2010	vsi	26.478	3.323	
	ženske	10.176	730	7,2 %
	delež žensk	38,4 %	22,0 %	
lokalne volitve 2014	vsi	23.327	3.365	
	ženske	10.507	1.069	10,2 %
	delež žensk	45,0 %	31,8 %	

Vir: Statistični urad RS (2016).

Deleži izvoljenih svetnic in s tem število izvoljenih žensk se povečujejo iz volitev v volitve, največje povečanje se je zgodilo leta 2006, ko je delež izvoljenih svetnic prvič v povprečju presegel 1/5 vseh občinskih svetnic in svetnikov. Kljub dodatnemu povečanju kvote z 20 % na 30 % na lokalnih volitvah 2010, se je povprečni delež občinskih svetnic dvignil le za 0,5 odstotne točke. Kot poudarjajo Murko in drugi (2015) samo povišanje minimalne kvote brez uravnoteženega razvrščanja spolov na kandidatnih listah, ne prispeva k sorazmernemu povišanju deleža občinskih svetnic. Z uvedbo enakomernega razvrščanja spolov na zgornji polovici kandidatne liste, na volitvah leta 2014, in povečano kvoto na 40 %, pa se delež

izvoljenih žensk poveča na 31,8 %, kar je po uvedbi zakonskih določil, ki naj bi zagotavljala enakomerno zastopanost spolov v predstavniških telesih, največji porast, in sicer skoraj deset odstotnih točk.

Slika 10.1: Primerjava deleža izvoljenih svetnic (v %) in izvoljivosti žensk (v %) na lokalnih volitvah od leta 1994 do 2014

Vir: povzeto po Statistični urad RS (2016).

Delež izvoljenih svetnic od lokalnih volitev leta 1994, pa vse do zadnjih izvedenih lokalnih volitev leta 2014 narašča (Slika 10.1). Izvoljivost žensk pa se je šele z zadnjimi lokalnimi volitvami leta 2014 povzpela nazaj na nivo, ki ga je že dosegla na prvih lokalnih volitvah v samostojni Sloveniji leta 1994. Izvoljivost žensk je razmerje med številom kandidatk in številom izvoljenih svetnic, izračunamo pa jo tako, da število izvoljenih članic v občinske svete pomnožimo s 100 in vrednost delimo s številom kandidatk za izvolitev v občinske svete (Fink Hafner in Krašovec 2004, 118). Kot je razvidno na Sliki 10.1, uvedba mehanizma spolnih kvot leta 2005 ni povečala izvoljivosti žensk. Ta se je zmanjševala konstantno od leta 1994 do 2010. Šele uvedba enakomernega razvrščanja spolov na zgornji polovici kandidatne liste na volitvah leta 2014 je obrnila trend padanja deleža izvoljivosti žensk v občinske svete.

11 UGOTOVITVE

V diplomskem delu sem se ukvarjala s problematiko vpliva uvedbe spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin. Na podlagi analizirane literature in statističnih podatkov se je pokazalo, da se je število izvoljenih žensk v občinskih svetih slovenskih občin takoj po uvedbi spolnih kvot leta 2005 povečalo. Analiza je tudi pokazala, da dodatno povečevanje spolne kvote za posamezen spol na zadnjih treh lokalnih volitvah ni povzročilo sorazmernega povečanja zastopanosti podzastopanega spola. Očitno sama uvedba kvote, kljub njenemu postopnemu povečevanju, ni dovolj. Šele zaostritev pravil razvrščanja kandidatov in kandidatke na kandidatnih listah na lokalnih volitvah 2014, ko je bilo obvezno izmenično razvrščanje kandidatov in kandidatke na kandidatnih listah, je znatneje povečalo število izvoljenih žensk v občinske svete slovenskih občin. Z vidika deskriptivnega predstavništva, katerega cilj je zagotoviti zadostno število žensk v predstavniskem telesu, na tem mestu beležimo napredek. Institucionalni ukrep, mehanizem spolnih kvot z vsemi dodatnimi dopolnili, ki se nanašajo na razvrščanje kandidatov in kandidatke na listah, očitno nosi zasluge za ta uspeh, kar v intervjuju potrjuje in poudarja tudi moja sogovornica.

Primerjalna analiza kandidiranja in volilnih rezultatov žensk na lokalnih volitvah od leta 2002 do 2014, ki jo je izvedel Ženski lobi Slovenije leta 2015, ponuja dodaten institucionalen ukrep za nadaljnje povečevanje deleža izvoljenih svetnic. Predlagajo dvig zakonsko določenega števila mandatov v posamezni volilni enoti s pet na najmanj sedem; najvišji delež izvoljenih žensk na lokalnih volitvah 2014, v občinah s proporcionalnim volilnim sistemom, je bil namreč dosežen v občinah z eno volilno enoto, in sicer 38,4 % in najnižji v občinah s petimi volilnimi enotami, to je 23,6 %; deleži izvoljenih občinskih svetnic v volilni enoti s petimi mandati pa so enaki deležem svetnic, izvoljenih v občinah z večinskim volilnim sistemom, ne glede na to, da jih je bilo na kandidatnih listah uvrščenih okrog 45 % (Murko Pleš in drugi 2015, 32–33).

Vpliv povečanja zakonsko določenega števila mandatov v posamezni volilni enoti s pet na najmanj sedem, na povečanje števila izvoljenih žensk v občinske svete, lahko pojasnimo s tem primerom:

V mestnih občinah je izvoljenih svetnic 40 %, v ostalih pa 33 %. Ampak... zakaj je razlika med mestnimi občinami in ostalimi? Ker ima večina mestnih občin eno volilno enoto in ima vsak predlagatelj eno listo in mora upoštevati spolno kvoto ter izmenično razvrščanje na prvi polovici liste. Mestne občine, ki imajo tri volilne enote, imajo najnižji delež izvoljenih žensk (Celje – 33 %, Slovenj Gradec – 28 %, Murska Sobota – 33 %). Kaj smo dokazali? Da je v bistvu pomembno število volilnih enot znotraj posamezne občine. Torej, več kot je volilnih enot, manj je izvoljenih žensk. Zato ker je število mandatov manjše. Npr. občina Oplotnica, tipičen primer, ima 15 mandatov, 3 volilne enote in že drugič nima nobene ženske v občinskem svetu. Z uvedbo zadrge in 40% spolno kvoto se je zbrisala razlika med predlagatelji, prej so bile politične stranke bolj v prid ženskam kot ostali predlagatelji, danes te razlike ni več. Vse imajo približno 45 % kandidatk. Pomembna razlika je, kje so, na katerih mestih so ženske kandidirane. V manjših občinah, kot je Oplotnica, je bilo osem glasov dovolj, da je moški s preferenčnim glasom preskočil žensko kandidatko. To se je zgodilo v dveh volilnih enotah, zato nimajo nobene ženske. V mestnih občinah, kjer je ena volilna enota, je potrebno preveč glasov, da bi se preferenčni glas sploh upošteval. V manjših volilnih enotah pa lista dobi npr. 70 glasov, posamezni kandidat ali kandidatka potrebuje 10 % glasov predlagatelja (politične stranke ali drugega), ali 7 glasov in če jih kandidat na listi dobi toliko, je dejansko izvoljen. Ženska, ki je bila na drugem mestu, jo je moški s pomočjo preferenčnega glasa preskočil. Zato se zavzemamo, da bi morale biti v volilni enoti minimalno sedem mandatov in ne tako kot velja zdaj, 5 mandatov. S tem bi se število volilnih enot v manjših občinah s proporcionalnim volilnim sistemom zmanjšalo. Z analizo smo ugotovile, da je za več izvoljenih žensk pomembno število volilnih enot znotraj posamezne občine. Torej, več kot je volilnih enot, manj je izvoljenih žensk, ker je število mandatov manjše. Npr. če ima zdaj občina 13 mandatov, ima lahko dve volilni enoti – eno s sedmimi kandidati in drugo s šestimi, zato ker je trenutni minimum v eni volilni enoti vsaj pet mandatov. Če bi bil minimum sedem mandatov, taka občina s 13 svetniškimi mesti ne bi mogla imeti dveh volilnih enot, ampak samo eno. V majhnih občinah s proporcionalnim volilnim sistemom namreč praviloma nobena lista ne dobi toliko mandatov, da bi bila izvoljena ženska, ki je kandidirala na drugem ali tretjem mestu. Druga pomembna razlika je v tem, da bi naraslo število glasov, ki so potrebni za uveljavitev preferenčnega glasu.

Danes je v manjših občinah s proporcionalnim volilnim sistemom možno zelo hitro napredovati s pomočjo preferenčnega glasu, če npr. lista dobi 70 glasov, jih posameznik na listi potrebuje le sedem, da je izvoljen. To je matematika, treba si je vse napisati in izračunati in takoj se vidi, koliko glasov je potrebno. V treh slovenskih občinah s proporcionalnim volilnim sistemom, kjer ni bila izvoljena nobena svetnica, je prav uporaba preferenčnega glasu povzročila neizvolitev svetnice. Izvoljeni so bili svetniki, ki so kandidirali na 1., 3. in 5. mestu ali pa tisti na 1. in 3., ko je šlo le za dva mandata, so bile ženske preskočene. Očitno je bilo, da so se kandidati zelo angažirali pri nabiranju preferenčnih glasov v svoji volilni enoti, kar pa glede na potrebno število glasov in majhnost volilne enote niti ni težko. V večji volilni enoti ni možno tako zelo vplivati na volivke in volivce kot v majhnih občinah. V mestih pa vpliva preferenčnega glasu skoraj ni zaznati zaradi velikosti volilnih enot in velikega števila potrebnih glasov. Zgodilo se je v Slovenj Gradcu in Celju, na lokalnih volitvah 2010, da so tudi preskočili žensko, ki je bila na drugem mestu, celo žensko na prvem mestu. Maribor je tudi izjema glede na razpršenost mandatov, ker je dobilo na volitvah 2014 mandate 12 list. Županova lista je dobila 17 mandatov, manj od polovice, od katerih je bila polovica žensk. Vse ostale liste so z manjšimi izjemami praviloma dobile 1–2 mandata. Na listah, ki so dobile en mandat, so le moški, niti ene ženske ni. To so nianse, ki so zelo pomembne. Ko so glasovi razpršeni na več list z manj mandati, imajo ženske manj možnosti oz. jih nimajo. (Roksandić 2016)

Vzročno posledična povezava med uvedbo spolnih kvot in povečanjem števila izvoljenih žensk v občinskih svetih slovenskih občin je bila, tudi glede na izkušnje drugih držav, pričakovana. Vendar pa tudi predlog dodatnih zakonskih ukrepov, če bo deležen posluha političnih odločevalcev, lahko pripomore k večji uravnoteženosti obeh spolov v slovenskih občinskih svetih. Prvo hipotezo: »število izvoljenih žensk v občinskih svetih slovenskih občin se je po uvedbi spolnih kvot, leta 2005, povečala,« lahko potrdim in jo dopolnim, da je k znatnejšemu povečanju prispevala šele uvedba izmeničnega razvrščanja po spolu v zgornji polovici liste.

Pri preverjanju druge hipoteze naj najprej opozorim na težave, ki so povezane z analizo podatkov o izvoljivosti žensk in na različno razumevanje termina izvoljivosti v dosedanjih

raziskavah pri ugotavljanju vpliva uvedbe spolnih kvot na izvoljivost žensk v slovenske občinske svete.

V svoji analizi sem upoštevala deleže žensk med kandidati in izvoljenimi ter s tem izvoljivost žensk na lokalnih volitvah leta 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014 v vseh slovenskih občinah skupaj in ne posebej za občine s proporcionalnim volilnim sistemom in posebej za občine z večinskim volilnim sistemom. Za ugotovitev dejanskega vpliva spolnih kvot bi bilo potrebno izvesti dve ločeni analizi, za vsak volilni sistem posebej, ker spolna kvota velja samo v proporcionalnem volilnem sistemu (Roksandić 2016).

V strokovni javnosti obstajajo tudi različni pogledi in razumevanje termina izvoljivosti. V svoji analizi predstavljam izvoljivost, ki je razmerje med številom kandidatk in številom izvoljenih svetnic. Izvedena analiza je pokazala, da le-ta na zadnjih lokalnih volitvah leta 2014 ostaja na popolnoma enakem nivoju kot leta 1994, ko so bile v Sloveniji prve volitve na lokalni ravni v samostojni Sloveniji, na vmesnih lokalnih volitvah leta 1998, 2002, 2006, 2010 pa je bila celo nižja. Roksandić je mnenja, da število izvoljenih svetnic ni odvisno od števila kandidatk, ampak od tega, na katerem mestu so razvrščene na kandidatni listi. Torej, tudi če je bilo število kandidatk enako kot danes, pa so bile kandidirane na drugi polovici liste, niso imele niti teoretičnih možnosti za izvolitev. Na lokalnih volitvah 2014 pa je veljala 40% kvota in izmenično razvrščanje po listi, zato je toliko več izvoljenih žensk, neodvisno od števila kandidatk (Roksandić 2016).

Kljub določenim metodološkim pomanjkljivostim pri preučevanju izvoljivosti žensk, pa lahko, na podlagi analize dostopnih informacij o delovanju in strategijah civilnodružbenih igralcev pri nas in na podlagi intervjuja z Metko Roksandić iz Ženskega lobija Slovenije, potrdim tudi svojo drugo hipotezo: *»izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin se kljub uvedbi spolnih kvot ni povečala zaradi pomanjkanja nedržavnih, civilnodružbenih strategij.«* V tujini obstajajo neodvisna omrežja in organizacije, ki nudijo pomoč ženskam pri kandidiranju, pri izvedbi predvolilnih kampanj; programi, ki usposablajo ženske, ki že delujejo v političnih sferah; celo nekatere politične stranke s posebnimi programi motivirajo ženske za delo v politiki, nudijo jim treninge s področja javnega nastopanja in nastopanja v medijih; nekatere civilnodružbene skupine se poslužujejo medijskih kampanj za povečevanje zavesti o pomembnosti vključevanja žensk v politiko. V Sloveniji na področju politike enakih možnosti sicer delujejo nekatere civilnodružbene skupine (Mirovni inštitut, Ženski lobi Slovenije, projekt Meta Dekleta), vendar je očitno, da imajo politične stranke v Sloveniji, kot glavni

vratar, večji vpliv na prisotnost žensk v politiki in nosijo največjo odgovornost. »Politične stranke so temeljna celica, ki bi morala usposabljati in izobraževati ženske. Te vrzeli, ki je nastala zaradi nedelovanja političnih strank na področju izobraževanja in usposabljanja žensk, ne morejo nadomestiti civilnodružbene skupine« (Roksandić 2016).

12 LITERATURA

1. Antić Gaber, Milica, Jasna Podreka, Irena Selišnik in Iztok Šori. 2014. *Mlajše ženske in politika. Empirična raziskava v okviru projekta Meta dekleta – promocija aktivnega državljanstva mlajših žensk*. Dostopno prek: http://metadekleta.metinalista.si/wp-content/uploads/Raziskava_Vita_Activa_MetaDekleta.pdf (12. avgust 2016).
2. Antić Gaber, Milica, Vlasta Jalušič, Jasna Podreka, Metka Roksandić in Katarina Vučko. 2016. *Ženske v lokalni politiki: zakonodaja kot mehanizem uvajanja in ohranjanja enakosti (od primerjave Norveške in Slovenije do nekaterih dobrih praks in priporočil)*. Dostopno prek: <http://spol.si/wp-content/uploads/2014/09/Milica-Anti%C4%87-Gaber-Vlasta-Jalu%C5%A1i%C4%8D-Jasna-Podreka-Metka-Roksandi%C4%87-in-Katarina-Vu%C4%8Dko-%C5%BDenske-v-lokalni-politiki-2.pdf> (24. junij 2016).
3. Antić, Milica G. 1996. Ženske in volitve v Sloveniji. V *Volilni sistemi*, ur. Slavko Gaber, 171–189. Ljubljana: Krtina.
4. --- 1999. Slabosti obstoječe variante sistema sorazmernega predstavnštva z vidika izvoljivosti žensk. V *Ženske, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, ur. Milica G. Antić in Jasna Jeram, 171–190. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
5. --- 2000. Ne-srečno razmerje: Strankarska politika in ženske v državah Vzhodne srednje Evrope. *Družboslovne razprave XVI* (34–35): 127–139.
6. Antić, Milica G., Irena Selišnik, Maruša Gortnar in Nataša Purkat. 2003. *Ženske v slovenskem parlamentu: pod kritično maso zastopanosti: (raziskovalno poročilo)*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
7. Assemblée Nationale. 2016. *La conquete de la citoyenneté politique des femmes*. Dostopno prek: <http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/histoire/le-suffrage-universel/la-conquete-de-la-citoyennete-politique-des-femmes> (25. avgust 2016).
8. Bašić-Hrvatina, Sandra, Lenart J. Kučič in Brankica Petković. 2004. *Medijsko lastništvo: vpliv lastništva na neodvisnost in pluralizem medijev v Sloveniji in drugih post-socialističnih državah*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
9. Brezovšek, Marjan. 2004. Problem volilne (ne)udeležbe na lokalnih volitvah in volilno ravnanje. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan

- Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 36–48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Celis, Karen, Sarah Childs, Johanna Kantola in Mona Lena Krook. 2014. Constituting Women's Interests through Representative Claims. *Politics & Gender* 10: 149–174. Dostopno prek: http://www.mlkrook.org/pdf/cckk_2014.pdf (18. april 2016).
 11. --- 2008. Rethinking women's substantive representation. *Representation* 44 (2): 99–110.
 12. Dahlerup, Drude in Lenita Freidenvall, ur. 2008. *Electoral Gender Quota Systems and Their Implementation in Europe*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51390/20090310ATT51390EN.pdf> (28. junij 2016).
 13. Dahlerup, Drude, ur. 2006. *Women, quotas and politics*. London, New York: Routledge.
 14. Delo. 2015. *Enakopravnost spolov*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/assets/info5/20150307/enakopravnost-spolov/do/sklop1-1.html> (25. april 2016).
 15. Evans, Jocelyn A.J. 2004. *Voters & Voting. An Introduction*. London: SAGE Publications.
 16. *Feministični manifest 2014*. 2014. Brdo pri Kranju: Ženski lobi Slovenije.
 17. Fink Hafner, Danica in Alenka Krašovec. 2000. Dejavniki strankarske podpore kandidatkam na lokalni in nacionalni ravni političnega sistema. *Družboslovne razprave* XVI (34–35): 141–165.
 18. --- 2004. Vpliv volilnega sistema na delež žensk v nacionalnem in lokalnih predstavniških telesih v Sloveniji. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 102–124. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 19. Fink Hafner, Danica, Alenka Krašovec, Tomaž Deželan in Simona Topolinjak. 2011. Politične stranke in ženske v času tranzicije. V *Ženske na robovih politike*, ur. Milica Antić Gaber, 187–208. Ljubljana: Sophia
 20. Gaber, Slavko. 1999. Reprezentativnost kot problem sodobnih demokracij. V *Ženske, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, ur. Milica G. Antić in Jasna Jeram, 85–100. Ljubljana: Urad za žensko politiko.

21. Haček, Miro in Simona Kukovič. 2011. Nestrankarski kandidati in liste na lokalnih volitvah v obdobju 1994–2010. *Teorija in praksa* 48 (2): 376–392.
22. Haček, Miro. 2004a. Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 63–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. --- 2004b. Lokalne volitve zgolj kot indikator za parlamentarne? V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 22–35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. --- 2009. Neodvisni kandidati in neodvisne liste na lokalnih volitvah v obdobju 1994–2006. V *Lokalna demokracija III. Ob petnajsti obletnici ponovne uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*, ur. Miro Haček, 67–82. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
26. Hazan, Reuven Y. in Gideon Rahat. 2013. Democracy within Parties: Candidate Selection Methods and Their Political Consequences. *Teorija in praksa* 50 (3–4): 674–677.
27. Inter-Parliamentary Union. 2016. *World*. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm> (17. junij 2016).
28. Jalušič, Vlasta. 2011. Civilna družba, feminizem in politika. V *Ženske na robovih politike*, ur. Milica Antić Gaber, 171–186. Ljubljana: Sophia.
29. Kontelj, Martina. 2007. *Lokalne volitve 1994–2006*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
30. Krašovec, Alenka in Danica Fink Hafner. 2004. Politične izkušnje in volitve: posredna diskriminacija žensk. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 75–101. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Krašovec, Alenka. 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Krook, Mona Lena. 2007. Candidate gender quotas: A framework for analysis. *European Journal of Political Research* 46: 367–394.

33. --- 2009. *Quotas for women in politics: gender and candidate selection reform worldwide*. New York: Oxford University Press.
34. Krook, Mona Lena in Pippa Norris. 2014. Beyond Quotas: Strategies to Promote Gender Equality in Elected Office. *Political Studies* 62: 2–20.
35. Kustec Lipicer, Simona. 2004. Lokalne volitve in dejavnosti, povezane z njimi – pogled iz zornega kota volivca. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 102–124. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. Lajh, Damjan in Simona Kustec Lipicer. 2004. Množični mediji, volitve in oblikovanje javnih politik na lokalni ravni. V *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 164–183. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Lešnik, Avgust. 1999. Ohromljena (slovenska) demokracija. V *Ženske, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, ur. Milica G. Antić in Jasna Jeram, 101–113. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
38. Lijphart, Arend. 1996. Volilni sistemi: absolutna in relativna večina proti sorazmernemu predstavnštvu. V *Volilni sistemi*, ur. Slavko Gaber, 67–84. Ljubljana: Krtina.
39. Lovenduski, Joni. 1999. Strategije za povečanje zastopanosti žensk v politiki. V *Ženske, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, ur. Milica G. Antić in Jasna Jeram, 29–49. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
40. Matland, Richard E. 2005. Enhancing Women's Political Participation: Legislative Recruitment and Electoral Systems. V *Women in Parliament: Beyond Numbers*, ur. Julie Ballington in Azza Karam, 93–111. Dostopno prek: http://www.idea.int/publications/wip2/upload/WiP_inlay.pdf (19. avgust 2016).
41. McCombs, Maxwell. 2011. *The Agenda-Setting Role of the Mass Media in the Shaping of Public Opinion*. Dostopno prek: http://www.infoamerica.org/documentos_pdf/mccombs01.pdf (30. april 2016).
42. Meta dekleta Metina lista. 2016. V sezoni 2014/2015 z najvišjim deležem žensk v oddaji Svet na Kanalu A. Dostopno prek: <http://metadekleta.metinalista.si/v-sezoni-20142015-z-najvisjim-delezem-zensk-v-oddaji-svet-na-kanalu-a/> (3. avgust 2016).

43. *Mirovni inštitut*. 2016. Dostopno prek: <http://www.mirovni-institut.si/> (17. junij 2016).
44. Murko Pleš, Angela, Klara Nahtigal in mag. Tanja S. Pleš. 2011. *Vpliv volilnih okrajev na izvoljivost žensk*. Dostopno prek: <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/MestaPoliticnegaOdlocanja/AnalizaIzvoljivosti2011ZLS.pdf> (15. maj 2016).
45. Murko Pleš, Angela, Metka Roksandić in mag. Tanja S. Pleš. 2015. *Vpliv sistema spolnih kvot na vključevanje načela enakosti spolov pri političnem odločanju na lokalni ravni. Primerjalna analiza kandidiranja in volilnih izidov žensk na lokalnih volitvah od leta 2002 do 2014*. Dostopno prek: http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2015/02/analizaOPENNfinal_primerjalna_analiza_volitev2002_2014.pdf (15. maj 2016).
46. Murray, Rainbow. 2014. Quotas for Men: Reframing Gender Quotas as a Means of Improving Representation for All. *American Political Science Review* 108 (3): 520–532.
47. Norris, Pippa. 2006. The Impact of Electoral Reform on Women's Representation. *Acta Politica* 41. Dostopno prek: https://www.researchgate.net/publication/240504111_The_Impact_of_Electoral_Reform_on_Women%27s_Representation?_sg=ZuWzO10jFlrvZCttHfOX31p27zs76ll07084ka4a69ZT0PLOYao-ihwMZdSu-S_0TuZqlfz7j9wif7Si_sXFA (5. junij 2016).
48. Palmieri, Sonia. 2011. Gender-Sensitive Parliaments: A global Review of Good Practice. *Reports and Documents* 65. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/pdf/publications/gsp11-e.pdf> (5. junij 2016).
49. Quota Project. 2016. *Search database*. Dostopno prek: <http://www.quotaproject.org/searchDb.cfm#> (17. junij 2016).
50. Rae, Douglas W. 1996. Volilni zakoni. V *Volilni sistemi*, ur. Slavko Gaber, 37–66. Ljubljana: Krtina.
51. Rangus, Marjeta in Drago Zajc. 2010. Koncept predstavništva: kdo koga predstavlja in kako. *Teorija in praksa* 47 (4): 732–748.
52. Roksandić, Metka. 2016. Intervju z avtorico. Maribor, 12. avgust 2016.
53. *Statistični urad RS*. 2016. Dostopno prek: <http://www.stat.si/statweb> (23. maj 2016).
54. Šinko, Marjeta. 2006. Političke stranke i regrutacija žena u parlamente: primjena kvota u zemljama Evropske Unije. *Politička misao* 43 (4): 47–68.

55. Toplak, Jurij. 2003. Preferenčni glas in njegova uporaba v Sloveniji. *Lex localis* 1 (2): 15–43.
56. Topolinjak, Simona. 2013. Dejavniki izvajanja mehke zakonodaje EU na področju enakosti spolov – primer uravnotežene zastopanosti žensk in moških v procesih odločanja. *Družboslovne razprave* XXIX (73): 121 – 144.
57. Vogrinc, Jože. 1999. Podoba ženske in slovenski mediji. V *Ženske, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, ur. Milica G. Antić in Jasna Jeram, 259–263. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
58. Youtube. 2016. *Consider this your invitation*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=4Mn601QUwP0> (25. avgust 2016).
59. Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
60. *Zakon o lokalni samoupravi* (ZLS-UPB2). Ur. l. RS 94/07. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=82670> (5. junij 2016).
61. *Zakon o lokalnih volitvah* (ZLV-UPB3). Ur. l. RS94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=82671> (5. junij 2016).

PRILOGE

PRILOGA A: INTERVJU Z METKO ROKSANDIĆ

(opravljen dne 12.8.2016 v Mariboru)

V diplomski nalogi preučujem vpliv spolnih kvot na zastopanost in izvoljivost žensk v občinske svete slovenskih občin. Kakšen je vaš komentar na dejstvo, da je izvoljivost, torej razmerje med številom kandidatk in številom izvoljenih svetnic, na lokalnih volitvah 2014, enaka izvoljivosti žensk na lokalnih volitvah 1994, kljub uvedbi spolnih kvot?

Če želimo ugotavljati vpliv spolne kvote na izvoljivost žensk na lokalnih volitvah v Sloveniji, potem je nujno upoštevati podatke le za občine, kjer se voli po proporcionalnem volilnem sistemu, saj le v tem primeru veljajo zakonsko predpisani ukrepi, tudi spolna kvota. V večinskem volilnem sistemu ni zakonsko predpisane spolne kvote, zato ni možno enostavno sešteti podatkov za vse slovenske občine. V Sloveniji je bilo na lokalnih volitvah 2014 64 občin od vseh 212, v katerih so bile izvedene volitve po večinskem volilnem sistemu. Podatke za te občine je potrebno izločiti iz analize in analizirati samo občine s proporcionalnim volilnim sistemom, ker tam pa spolne kvote igrajo svojo vlogo. Oba volilna sistema je treba pogledati vedno ločeno, ker spolna kvota velja po zakonu samo za proporcionalni volilni sistem. V večinskem sistemu ni kandidatnih list in ni spolne kvote.

Razmerje med številom kandidatk in številom izvoljenih svetnic ne kaže izvoljivosti žensk. Lahko se namreč zgodi, da bo število kandidatk padalo, pa jih bo vedno več izvoljenih. Število izvoljenih svetnic ni odvisno od števila kandidiranih žensk. Dejansko se je v naši analizi pokazalo to, da je število izvoljenih žensk povezano s številom volilnih enot v občinah s proporcionalnim sistemom. V občinah s proporcionalnim volilnim sistemom je na volitvah 2014 delež kandidatk v vseh strankah in listah, ki so kandidirale, med 45 in 46%. V mestnih občinah je izvoljenih svetnic 40%, v ostalih pa 33%. Ampak...zakaj je razlika med mestnimi občinami in ostalimi? Ker ima večina mestnih občin eno volilno enoto in ima vsak predlagatelj eno listo in mora upoštevati spolno kvoto ter izmenično razvrščanje na prvi polovici liste. Mestne občine, ki imajo tri volilne enote, imajo najnižji delež izvoljenih žensk (Celje – 33%, Slovenj Gradec – 28%, Murska Sobota – 33%). Kaj smo dokazali? Da je v bistvu pomembno število volilnih enot znotraj posamezne občine. Torej, več kot je volilnih enot,

manj je izvoljenih žensk. Zato ker je število mandatov manjše. Npr. občina Oplotnica, tipičen primer, ima 15 mandatov, 3 volilne enote in že drugič nima nobene ženske v občinskem svetu.

Z uvedbo zadrge in 40% spolno kvoto se je zbrisala razlika med predlagatelji, prej so bile politične stranke bolj v prid ženskam kot ostali predlagatelji, danes te razlike ni več. Vse imajo približno 45% kandidatke. Pomembna razlika je, kje so, na katerih mestih so ženske kandidirane. V manjših občinah, kot je Oplotnica, je bilo osem glasov dovolj, da je moški s preferenčnim glasom preskočil žensko kandidatko. To se je zgodilo v dveh volilnih enotah, zato nimajo nobene ženske. V mestnih občinah, kjer je ena volilna enota, je potrebno preveč glasov, da bi se preferenčni glas sploh upošteval. V manjših volilnih enotah pa lista dobi npr. 70 glasov, posamezni kandidat ali kandidatka potrebuje 10% glasov predlagatelja (politične stranke ali drugega), ali 7 glasov in če jih kandidat na listi dobi toliko, je dejansko izvoljen. Ženska, ki je bila na drugem mestu, jo je moški s pomočjo preferenčnega glasa preskočil. Zato se zavzemamo, da bi morale biti v volilni enoti minimalno sedem mandatov in ne tako kot velja zdaj, 5 mandatov. S tem bi se število volilnih enot v manjših občinah s proporcionalnim volilnim sistemom zmanjšalo. Z analizo smo ugotovile, da je za več izvoljenih žensk pomembno število volilnih enot znotraj posamezne občine. Torej, več kot je volilnih enot, manj je izvoljenih žensk, ker je število mandatov manjše. Npr. če ima zdaj občina 13 mandatov, ima lahko dve volilni enoti – eno s sedmimi kandidati in drugo s šestimi, zato ker je trenutni minimum v eni volilni enoti vsaj pet mandatov. Če bi bil minimum sedem mandatov, taka občina s 13 svetniškimi mesti ne bi mogla imeti dveh volilnih enot, ampak samo eno. V majhnih občinah s proporcionalnim volilnim sistemom namreč praviloma nobena lista ne dobi toliko mandatov, da bi bila izvoljena ženska, ki je kandidirala na drugem ali tretjem mestu. Druga pomembna razlika je v tem, da bi naraslo število glasov, ki so potrebni za uveljavitev preferenčnega glasu. Danes je v manjših občinah s proporcionalnim volilnim sistemom možno zelo hitro napredovati s pomočjo preferenčnega glasu, če npr. lista dobi 70 glasov, jih posameznik na listi potrebuje le sedem, da je izvoljen. To je matematika, treba si je vse napisati in izračunati in takoj se vidi, koliko glasov je potrebno. V treh slovenskih občinah s proporcionalnim volilnim sistemom, kjer ni bila izvoljena nobena svetnica, je prav uporaba preferenčnega glasu povzročila neizvolitev svetnice. Izvoljeni so bili svetniki, ki so kandidirali na 1., 3. in 5. mestu ali pa tisti na 1. in 3.,

ko je šlo le za dva mandata, ženske so bile preskočene. Očitno je bilo, da so se kandidati zelo angažirali pri nabiranju preferenčnih glasov v svoji volilni enoti, kar pa glede na potrebno število glasov in majhnost volilne enote niti ni težko. V večji volilni enoti ni možno tako zelo vplivati na volivke in volivce kot v majhnih občinah. V mestih pa vpliva preferenčnega glasu skoraj ni zaznati zaradi velikosti volilnih enot in velikega števila potrebnih glasov. Zgodilo se je v Slovenj Gradcu in Celju, na lokalnih volitvah 2010, da so tudi preskočili žensko, ki je bila na drugem mestu, celo žensko na prvem mestu. Maribor je tudi izjema glede na razpršenost mandatov, ker je dobilo na volitvah 2014 mandate 12 list. Županova lista je dobila 17 mandatov, manj od polovice, od katerih je bila polovica žensk. Vse ostale liste so z manjšimi izjemami praviloma dobile 1–2 mandata. Na listah, ki so dobile en mandat, so le moški, niti ene ženske ni. To so nianse, ki so zelo pomembne. Ko so glasovi razpršeni na več list z manj mandati, imajo ženske manj možnosti oz. jih nimajo.

Zato tudi ni možno podatkov iz dveh različnih volilnih sistemov in različnih predpisanih zakonskih določb seštevati. Do danes so vsi analitiki vedno analizirali povprečje oz. oba volilna sistema skupaj, kar povsem zabriše razlike, ki obstajajo v analiziranju in interpretiranju dobljenih podatkov. V naši analizi volitev 2002–2014 smo analizirale kandidatne liste vseh 212 občin in vsake posamične občine, enako tudi izide volitev, ločeno po volilnem sistemu, po predlagateljih, po številu volilnih enot, po regijah, vse z namenom ugotoviti učinkovitost zakonsko predpisanih ukrepov za večjo zastopanost žensk v lokalnih skupnostih.

Leta 2006 je prvič veljala spolna kvota in je dejansko ta zahteva, da mora biti več žensk, neposredno vplivala na povečanje števila izvoljenih žensk, čeprav še ni bilo predpisano izmenično razvrščanje po spolu. Ko je bila kvota 30%, se skoraj nič ni spremenilo, samo za 0,9 %. Zakaj, če je veljala 30% volilna kvota? Praktično se ni spremenilo nič, no v mestnih občinah se je, v izven mestnih občinah pa ne, ker ni bil uveljavljen sistem zadrge (izmenično razvrščanje) in je bila prva kandidirana ženska lahko na tretjem mestu. In ni bila izvoljena. Ni toliko pomembno, koliko jih je kandidiralo, saj so bile vse kandidirane praviloma v spodnji, drugi polovici kandidatne liste. Torej, tudi če je število kandidatk enako kot danes, pa so kandidirane od četrtega do osmega mesta, tudi teoretičnih možnosti nimajo za izvolitev. Pomembno je, na katerem mestu so. Male liste, ki so bile izvoljene, niso imele izvoljenih žensk. Na volitvah 2014 je veljala 40% kvota in tudi zadrge, ki je prinesla največ. Zato je toliko

več izvoljenih žensk, število kandidatk sploh ni tako zelo pomembno. Zadruga je povzročila, da mora biti ženska na 1., 3., 5., 7. oz. 2., 4., 6. mestu na kandidatni listi. In na tem je treba graditi. To, kar smo pa z zadnjo analizo ugotovili, je pa treba v zakonu še dopolniti. Potrebne pa so zakonske dopolnitve, da bi bila omogočena boljša izvoljivost žensk tudi v manjših občinah, tako v proporcionalnem volilnem sistemu kot večinskem. Povečanje minimalnega števila mandatov je eden od predlaganih ukrepov. Treba je dopolniti zakon. Ko smo v okviru projekta OPENN analizirali slovensko zakonodajo in predlagali povečanje minimalnega števila mandatov s 5 na 7, je bil predlog deležen kritike z občinske ravni, češ da občinski sveti tega ne bi sprejeli. Toda gre za določbo zakona in ne pristojnost občine.

Javnomnenjska raziskava Centra za politološke raziskave na Fakulteti za družbene vede leta 2002 je potrdila stereotip o manjši pripravljenosti žensk, da bi kdaj kandidirale na lokalnih volitvah, 91,4% anketiranih žensk ni bilo pripravljenih v prihodnosti kandidirati za županjo ali občinsko/mestno svetnico. Kakšen je vaš komentar?

To je bilo stereotipno vprašanje in odgovori izpred 14 let. Danes tega ni možno več trditi, saj je bilo na zadnjih lokalnih volitvah 45% kandidatk. A če pogledate npr. občino Cirkulane, kjer je bilo okrog 40% kandidatk, pa nobena (2010) ali le ena izvoljena (2014). Ni možno reči, da ženske niso pripravljene kandidirati, ampak ko gre ženska dvakrat, trikrat na volitve, pa nikoli ni izvoljena, jo mine. Veržej leta 2014 ni imel niti ene kandidatke. Veste kaj to pomeni? To pomeni alarm za zakonodajalca. Zelo preprost zaključek je, da nobena ni hotela kandidirati. To ni res. Zadeve je treba pogledati bolj prefinjeno. Potem so tu še okoliščine, v katerih ženske v lokalni politiki delajo. Na enem izmed seminarjev mi je ena od izvoljenih svetnic povedala, da so jo iz stranke takoj po izvolitvi poklicali in ji rekli naj odstopi, da bo dobil priložnost njen strankarski kolega; druga svetnica, ki je edina ženska v občinskem svetu, je povedala, da skoraj ne pride do besede. To ni to, kar gledamo na nacionalni televiziji, ko se vsaj približno trudijo biti fini. To so občinski sveti, kjer se sedi za mizo in se vsi poznajo...In če nisi večč politike, kar ženske večinoma niso, ker se niso mogle nikjer kaliti, te preglasijo. Ženske tudi prej obupajo in ne postavljajo pogojev. Iz neke politične stranke smo slišale, da mladci postavljajo pogoje v smislu: »*grem na listo, ampak če ne bom izvoljen, hočem biti v tem in tem odboru*«...in si že vnaprej vse razdelijo, ženske pa tega praviloma ne delajo. V Sloveniji imamo sedem občinskih svetov, v katerih sedi polovica žensk. Pariteto imamo. In jih sploh nočemo izpostavljeti, ker vam zagotavljam, da na naslednjih volitvah ne bi bilo več

paritete, ker bi bil pritisk okolja premočan. Ni vrednota in v mnogih okoljih tudi ni normalno, da se ženska ukvarja s politiko. Saj se je pokazalo s predsednico vlade... pa tudi s Katarino Kresal, ki je bila zelo sposobna ministrica, ampak je prišla iz leve stranke, ki desnici seveda ni po godu. In to je pri nas problem. Lahko te uničijo, dejansko so politično uničili nekaj žensk. To zunaj ne delajo. Naša levica in desnica sta v vrednotah 100% narazen, zunaj je drugače – levica se je pomaknila že na sredino, prav tako desnica.

Katere civilnodružbene skupine v Sloveniji so aktivne na področju vključevanja, usposabljanja žensk za delovanje v politiki?

Politična stranka je temeljna celica, ki bi morala usposabljati in izobraževati ženske. Civilnodružbene skupine v Sloveniji ne morejo nadomestiti vrzeli, ki je nastala, ker politične stranke ne izvajajo ciljnega izobraževanja in usposabljanja, saj so politične stranke večinski predlagatelji list. To smo videle, ko smo izvajale seminarje, ki jih je sicer organizirala Skupnost občin Slovenije v okviru že omenjenega projekta. Ženske desnih političnih strank praviloma ne hodijo na take seminarje, lahko domnevamo, da ni zaželeno. Res smo vedno pošiljale vabila predsednikom strank v določenem okolju, mogoče je bilo to narobe. Udeleženk seminarjev je bilo le 18–20, nič več; čim je nekaj v zvezi z ženskami, so odpori, to je tradicija pri nas.

Samo ena skupina ni nobena, treba jih je sešteti. Mi imamo močne posameznice, ki so zelo blizu nekaterim, ampak niso blizu državnemu zboru. Ko ti govoriš, da je dobro imeti več žensk v politiki, je treba dejansko vse možnosti združiti, torej ženske v političnih strankah, ženske v strokovnih krogih in nas, ki lahko vplivamo na zakonodajalce. V bistvu gre za prisilo, spolna kvota je prisila, zato ker po naravni poti traja predolgo; izračunale smo za županske volitve, da bi imeli ob 100. obletnici prvih županskih volitev v Sloveniji komaj eno tretjino županov. Torej je treba nekaj spremeniti. Dokaz je uvedba spolne kvote, ki je v 15 letih bistveno spremenila na boljše udeležbo žensk v politiki. V tujini pa politične stranke že same kandidirajo ženske na izvoljiva mesta.

Politične stranke bi morale imeti normalno kadrovske selekcije in izobraževanja, že za mlade, da jih vzgojiš. Pri nas definitivno nobena politična stranka tega ne počne, nimajo nobenega zaledja in enostavno nabirajo kandidate po vsej državi, kjer kdo hoče sodelovati.

Od civilno družbenih organizacij Mirovni inštitut kar nekaj dela na področju enakosti spolov, tudi Ženski forum SD in Ženski lobi, pa nekatere posameznice in posamezniki, drugih skoraj ni.

Ali vidite priložnost za več žensk v lokalni politiki v nestrankarskih listah, ki na lokalnem nivoju beležijo večji uspeh, kot na državnozborskih volitvah?

Nestrankarske liste so stvarnost in prevladujejo predvsem v občinah z večinskim volilnim sistemom, v večini primerov so še vedno politične stranke tiste, ki vlagajo največ kandidatnih list. Nestrankarske liste velikokrat ustanavljajo župani, ne »navadni« volivci. Nestrankarski župani so v preteklosti bili strankarski, pa še to možno, da v dveh, treh strankah.

Kako je z ženskimi sekcijami znotraj slovenskih političnih strank?

10–15 let nazaj so imele vse naše politične stranke ženske sekcije, danes ne deluje skoraj nobena več, razen SDjev ženski forum, ki se sestaja. Za povezovanje žensk različnih političnih strank pa ni volje. Desne politične stranke tega niti slučajno ne omogočajo. Evropska poslanka Romana Jordan je v Evropskem parlamentu glasovala o temah s področja enakosti spolov v nasprotju s stališčem svoje stranke SDS in je niso več dali na kandidatno listo. Biti moraš zelo načelen in imeti nek status v stranki, da si to upaš. Če tega nimaš, odletiš.

Ali bo politika prijaznejša, boljša do žensk, če bo v politiki več žensk?

Pričakovanja od žensk so bistveno večja kot od moških. Tudi ženska bo delala napake in neumnosti, ampak zakaj bo drugače obravnavana kot moški, ki danes to že počne, pa bo kljub temu ponovno izvoljen. Kvaliteta odločitve ni odvisna od spola, ampak, če je več žensk, je pogled na svet drugačen. In več jih imaš, starejših, mlajših, žensk, moških, bolj so odločitve kvalitetne. In to je smisel. Pričakovanja, da več žensk v politiki pomeni tudi takoj bolj pametne odločitve kot smo jim priča danes, ni nujno. Pamet ni razdeljena po spolu. Je pa zagotovo bolj demokratično in pravično, če smo vsi sorazmerno enako udeleženi pri odločanju o svojem sedanjem in bodočem življenju.

Ali imamo v Sloveniji moške, ki se zavzemajo za več žensk v politiki?

Imamo, ampak še ni večina. Pomembno je, da imaš tiste, ki pripravljajo zakon in tiste, ki ga bodo v državnem zboru tudi sprejeli, to je pomembno. Če bi vprašali volivke in volivce, ne bi

nikoli imeli spolnih kvot. Smo moško-centrična družba in se niti ne zavedamo, da je to (p)ostalo normalno.

Kako ste zadovoljni z dojemanjem politike enakih možnosti s strani slovenskih političnih odločevalcev?

Če smo odkriti, ta zakonodaja s področja enakosti spolov je bila sprejeta v času, ko smo se mi približevali EU, to je bistven podatek. Takrat so bile tudi ženske sekcije, znotraj LDS-a, SD in kasneje Zares-a, temu zelo naklonjene. Danes, v teh pogojih, ne verjamem da bo karkoli bolje, vse gre samo še navzdol, nazaj. V tem času so bili dvakrat dani zakonodajni predlogi spremembe zakonodaje na področju volitev, pa so ju obakrat zavrnilo že v prvem branju.

Ko je Miro Cerar ustanovil svojo stranko in kot mandatar začel oblikovati vlado, so v medijih krožila imena praviloma moških kandidatov, samo dve, tri ženske kandidatke. Takrat smo mu napisale javno pismo in ga opozorile, kaj je normalna demokracija in kako je Juncker to uredil v Evropski komisiji, potem so najavo kandidatov in kandidatke odložili za en teden in dodali na njo polovico imen ministric. Vedno mora obstajati pritisk, politični odločevalci morajo čutiti, da jih gledajo.

Zakonodajo na področju enakih možnosti imamo relativno dobro urejeno, ampak živimo ne po tej zakonodaji, niti je ne spoštujemo, ne želimo in ne udejanjamo. In tu je bistvo problema in mi smo prepričani, glede na lestvice enakosti spolov po državah, da smo že tako dobri, da ni več kaj narediti na področju enakih možnosti. Če pa pogledamo vsebinsko, pa vidimo, da je pri nas še ogromno diskriminacije, ali, bom rekla drugače, razlikovanja. Vendar si tega ne priznavamo. Politični stebri, ki so izpostavljeni, niso za enakost. Enakost kot vrednoto.

Kako je z dojemanjem enakosti spolov v slovenski družbi?

Slovenščina ima ženski in moški spol. Ženske same delamo napako, zato ker zanikamo svoj lastni spol. Mediji in politika in zakonodajalci so nas v to potisnili. Ampak zdi se mi, da je v medijih vedno več uporabe obeh spola npr. igralke in igralci. Ampak mi, ko govorimo, govorimo vedno v enem spolu. Ko govoriš o moškem, velja za vse. Torej, če govoriš o prebivalcih Slovenije, bi morali govoriti o prebivalkah, zato, ker so prebivalke v večini. Če je res večina tista, zakaj potem govorimo o manjšini?

V Sloveniji nimamo moških in ženskih kvot. Mi imamo spolne kvote, ampak govorimo pa vedno o ženskih kvotah. Še več je takih primerov.

Ko govorimo brezposelnosti, nikoli ne govorimo posebej o brezposelnosti žensk, ampak o brezposelnosti v družbi v splošnem pojmu. Brezposelnost žensk je od 1990 konstantno višja od moške, torej, zakaj nimamo ukrepov za to? Mi imamo splošne ukrepe, ki se merijo po tem, da imaš na izobraževanju več žensk kot moških. Kar pa sploh ni težko doseči, ker se praviloma več žensk kot moških udeležuje izobraževanj.

Še veliko je primerov, ki jasno kažejo, da enakost žensk in moških ni dejansko priznana kot vrednota in da je v mnogo primerih ne živimo.